DE

MEDICAMENTORUM MODO OPERANDI IN CORPORE VIVO,

SPECIMEN TERTIUM,

QUAM

PROPITIO NUMINE DIVINO

ET

GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,

PRÆSIDE

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

POTENTISS. REGIS BORUSSIÆ CONSILIAR. AULICO, MEDICINÆ ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO, ACADEM. CÆSAR. NAT. CURIOS. COLLEGA,

FACULTATIS MEDICÆ DECANO SPECTATISSIMO,

PATRONO, PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SUO CUM HONORIS CULTU PROSEQUENDO,

PRO GRADU DOCTORIS,

Summisque in arte Medica Honoribus, Insignibus ac Privilegiis rite ac decenter obtinendis,

Horis ante- & pomeridianis. d. X. August. MDCCXX.

Publicæ ventilationi submittet

JOH. AUGUSTUS LYSTHENIUS,

HALENSIS MAGDEB. Med. Pract.

HALAE MAGDEBURGICAE,

Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCELLENTISSIM

VIRO AC DOMINO

DN. MARQVARD

LVDOVICO

LIB. BAR. DE PRINTZE

SACRÆ REGIÆ MAIESTAT

BORVSSIÆ SVPPREMO AVLÆ MARE-
SCHALLO,

MINISTRO STATVS ET CONSILIARIO INTIM
AQVILÆ NIGRÆ EQVITI AVRATO,

SVPREMO PALATII PRÆFECTO,

RERVM FEVDALIVM AC ECCLESIASTICARVM
RECTORI, SACRI CONSISTORII PRÆSIDI,

ACADEMIARVM REGIARVM CVRATORI SVMM
REGIÆQVE SCIENTIARVM SOCIETATIS DIRECTO

COMITATVS RVPINENSIS AGRIQVE BELLINENS
JERICHVNTINI, SANDOVIENSIS ET ALIORVM PR
FECTO SVPREMO,

ECCLESIÆ CATHEDRALIS MAGDEBURGENSIS C
NONICO,

CAROVIÆ, SEEDORFFII, NILEBUCCI, REDERSDOR
FII ALIARVMQVE TERRARVM DYNASTÆ,

DOMINO SVO GRATIOSISSIMO AC PATRON
MAXIME REVERENDO.

ILLVSTRISSIME ATQVE EXCELLENTISSIME DOMINE.

DOMINE GRATIOSISSIME.

Ergrata tandem eaque iucundiſſima acceſſit occaſio, qua ſincerum gratiarum actionum monumentum EXCELLENTIAE TVAE publice conſtituere licet, pro inſigni fauore ac gratia qua EXCELLENTIA TVA me fouere ac ſuſtentare gene-

rosissime dignata est. Quamobrem non potui quin TIBI DOMINE ILLVSTRISSIME & EXCELLENTISSIME hoc meum specimen Academicum tractans *De Medicamentorum Modo operandi in corpore Vivo*, dicarem & consecrarem, in ea certissimus persuasione, quod nihil huic labori possit euenire felicius, quam si illius habuerit patrocinium, qui bonarum Musarum Fautor & Protector salutatur. Felicia sane sunt studia, si ipsis præsunt Viri qui summis dignitatibus maximisque honoribus splendentes singulari eadem feruore & particulari amore prosequuntur, ita vt tunc de felici successu & salutari ingenuarum literarum incremento nemo sit qui possit dubitare. Quid igitur egregius, quid potuit accidere optatius, quam sapientissimum illud conclusum a POTENTISSIMO

SIMO & SAPIENTISSIMO FRIDERICO BORVSSIÆ REGE ceptum, quo EXCELLENTIÆ TVÆ inter ſummas dignitates curam etiam Regiarum Academiarum crediderit, vt merito quisque poſſit exclamare, hanc functionem perveniſſe ad Digniſſimum, quia SAPIENTISSIMI HUJUS REGIS facta prudentiam ſemper & conſilium reſpexerunt. Saluberrimus rerum ſucceſſus & eventus felicem hanc fuiſſe electionem comprobauit, adeo vt ingenuæ ac genuinæ artes & ſcientiæ in EXCELLENTIA TVA alterum Mæcenam, qui Imperatoris Auguſti temporibus literas protegebat, recuperauerint, vt in TE CVRATOREM SVMMVM & PROTECTOREM ſimul AMICISSIMVM & BENIGNISSIMVM poſſideant. Experientiam

huius rei omnes atteſtari poterunt, ſiquidem inter alios etiam mihi contigit vt ad gratiam TVAM admiſſus, agnouerim ſummam pro patriæ ſalute vigilantiam, maximosque inde prouenientes labores non abhorrere literas, ſed ita felici eoque iucundiſſimo inter ſe cohærere nexu vt neutrum exinde damnum patiatur. Quam ob cauſam DOMINE ILLVSTRISSIME ET EXCELLENTISSIME hanc meam Diſſertationem Inauguralem EXCELLENTIÆ TVÆ ea qua debeo reuerentia dedicare TVOQVE GENEROSISSIMO PATROCINIO ſubmittere auſus ſum, a quo facto primo mea me remouebat verecundia, ſumma autem & ſingularis EXCELLENTIÆ TVÆ humanitas & beneuolentia inuitabat, ita vt hac firmiter niſus non cunctari

ri voluerim eamdem ILLVSTRISSIMO EXCELLENTIÆ TVÆ NOMINE condecorare. Quare TE DOMINE ILLVSTRISSIME & EXCELLENTISSIME ea qua par eſt ſubmiſſione humillime rogo, vt hunc quoque laborem EXCELLENTIÆ TVÆ dicatum & dedicatum gratioſiſſime accipere digneris, nihil mihi erit gratius atque iucundius nihilque acceptius, quam ſi hoc tenue humilitatis meæ teſtimonium EXCELLENTIÆ TVÆ poterit GRATIAM atque PATROCINIVM reportare. DEVS TER OPTIMVS MAXIMVS EXCELLENTIAM TVAM cum ILLVSTRI FAMILIA tegat, protegat in omnique incolumitate ad Longæuos vſque Annos conſeruet, quo Reſpublica per longum adhuc temporis ſpatium per EXCELLENTIÆ TVÆ ſaluberrima conſilia vigeat & Academia Fridericiana TE

CV-

CVRATORE magis magisque floreat, bonisque literis & ſcientiis non deſit SVMMVS FAVTOR & PROTECTOR, nec ego GRATIOSISSIMO PATRONO deſtituar. Maximo ſemper ſtudio ſummaque diligentia EXCELLENTIÆ TVÆ beneficiorum memoriam recolam, eoque laborabo quo ſim omni obſeruantia ac reuerentia.

DOMINE ILLVSTRISSIME ET EXCELLENTISSIME DOMINE GRATIOSISSIME,

ILLVSTRISSIMI ET EXCELLENTISSIMI ETIAM NOMINIS TVI,

Dab. Halæ Magdeb. d. IX. Auguſt. Anno M. DCC XX.

Cultor obſeruantiſſimus & humillimus

JOH. AUGUST. LYSTHENIUS.

PROOEMIUM.

Ntiquum est dicterium, quod apud *Themistium Orat. 3. de Amicitia* legitur: Διὸς θυγάτηρ ἀλήθεια; de quo asserto *Plutarchus de adulat. & Amic.* simile effatum profert: *Veritas est, ut ait Plato, divina omniumque bonorum & diis & hominibus principium:* quod assertum vix ulli dubium esse potest, nedum quidem debet, cum per veritatem ad ipsam divinam sapientiam adspiremus: & sane notatu dignum est, quod ipse Benedictus Salvator se veritatem & non modo verum, sed ipsam veritatem nuncupet, ut eo ipso homo in omni actione & cognitione veritati studere debeat: hinc *Lactantius Lib. 1. cap. ult.* dixit: *primus sapientiæ gradus est falsa intelligere: secundus vera cognoscere*: tanto magis vero veritatem sectari convenit, quo magis falsa & erronea circumvolant; unde etiam prudentiæ opus est, ut dum errores cum veritatis ornatu passim circumdati & turgidi videantur, illi ab hac exactè discernantur, ne confusio hæc futuris ulterioribus damnis ansam præbeat:

neque tantum ſatisfacit veritatem agnoſcere, ſed & in illa confirmari convenit: *Bonum enim eſt*, juxta apoſtolum ad *Ebr. 13. v. 9. ut confirmemus corda noſtra*: hæc enim confirmatio eſt veritatis nutrimentum & utilitates ex eadem veritate expectandas promovet atque auget: negandum tamen minime eſt, quod hæc veritas ſub variis ſpinoſis & ſalebroſis ſemitis progrediatur, ut multis ingeniis id eveniat, quod *Cicero Lib. I. de Nat. Deorum cap. 32.* exclamavit: *utinam tam facile vera invenire poſſem, quam falſa convincere*: haud tamen ea propter quempiam deterrere debet hæc facies rerum, qua interdum ita abſtruſa videtur veritas, quin potius omni cura ſtudioque quisquam anniti debet, quo non modo aditum ad veritatem præparet, ſed unam alteramve veritatem detegat & illius utilitatem commonſtret: prima vero veritas ita conſtituta eſſe debet, ne ullum quidem dubium contra eandem moveri poſſit, adeoque in eadem abſoluta certitudo adeſſe debeat: id ipſum etiam eſt, cur in ſcientia rerum vera acquirenda & in experientia ſtabilienda præ omnibus aliis quidem ipſum Factum, ſive, τὸ ὅτι rite & exquiſitè conſtare debet, ne videlicet animus è poſſibilibus concludat ad realia; ſiquidem priora è ſpeculatione, poſteriora ex obſervatione utplurimum emergunt: quare ſane illa notitia, quæ circa factum hujusque certitudinem verſatur, in toto veritatis ſtudio fundamentalis & cardinalis eſt: & quid quæſo magis ſcientias & artes offendit, impedivit & turbavit, quam præmaturæ & curioſæ ſpeculationes ad διότι directæ, neglectâ certitudine facti. Omnino vanus & otioſus labor eſt, fugitivo & credulo quodam animo factum quoddam ſupponere & ut certum fingere,

re, dehinc vero in operoſam & ſpecioſam, imo diffuſam ſpeculationem animum immergere, adeoque circa τὸ διότι luxuriari, circa ὅτι vero ſterileſcere: aſt quoniam in indagatione Facti, phænomenorum, effectuum ſimpliciſſima maximeque ingenua veritas hæret, ita omnino *Clementis Alexandrini Lib. 3. Pædag. cap. 11.* effatum conſtanter memori mente teneri debet: *ſimplex veritatis color diligendus*: hæc cura, hæc induſtria, hoc ſtudium noſtrum eſſe debet, quo antea indubias & ingenuas veritates in Hiſtoria facti nobis comparemus: niſi enim Factum certum fuerit, reliqua cauſarum indagatio valde anceps & confuſa eſt. Quod hactenus in genere dictum fuit, illud merito ſeorſim ad Medicinam applicari debet & poteſt, in qua longe nobilior & utilior eſt conſideratio illius, quod actu fit, quam hujus, quod forte fieri poteſt, aut quod ſecundum certas præmiſſas & ſuppoſitiones fieri & contingere poſſet: dolendum merito eſt; quod in hoc poſteriori conatu animus humanus adeo operoſus & officioſus eſſe deprehendatur, dum ex certis principiis & aſſertis mox phænomena quædam effingit, quæ magis entia rationis & phantaſiæ, quam realia exiſtunt: & ne in longum campum demonſtrationum tranſiliamus, vel unicum hoc exemplar teſtimonii inſtar inſervire poteſt, quando ex ſuppoſitis quibusdam remediorum principiis, indubiæ quædam qualitates & virtutes colliguntur & ſupponuntur, dum adhuc eximium dubium viget, an etiam talia principia remedio inſint, an vero mixta, an ſimplicia, an ut mixta, an vero ut ſimplicia tales qualitates poſſideant, an tantum talibus qualitatibus prædita ſint, ut ex ejusmodi principiis

non ad alias virtutes concludere liceat &c. nobis utilior & pretiosior ille labor esse videtur, quando remediorum vires antea ex suis effectibus explorantur & qualis sit talis effectus in subjectis robustioribus & in affectibus contumacioribus: exinde longe certius concludere licebit ad effectus eorundem remediorū in subjectis sensibilioribus & debilioribus, nec non in affectibus mobilioribus, periculosioribus & qui in acutam indolem propendent: quicunque vero in tali studio feliciores & certiores gressus facere sperat atque contendit, ille ab idololatria authoritatis liber esse debet, ne vel antiquitatis, vel alterius splendoris vinculo captus, cæca quadam fide in tali disquisitione assensum suum præbeat, quin rectius cum *Platone de Republ. X. Veritati virum non præponendum censeat* & potius ad certitudinem Facti contendat: neque etiam adeo necessarium est, tam anxiè semper τὸ διότι sive modum fiendi indagare velle, quod interdum proximiorem utilitatem adjuvat: ita enim vel nihil, vel parum artis medicæ emolumentum promovebit nuda inquisitio & notitia, an medicamentum quoddam per sal, an per sulphur operetur, an sal sit fixum an volatile &c. nam communis aut subtilis illa theoria chymica valde abstrusa & incerta est, adeoque nullis certis applicationibus adhibenda: dantur enim remedia sulphurea & salina diversorum effectuum: quid quod cum status mixtionis & subjectorum mixtorum, nec non ratio qualitatum, è mixtione corporum provenientium, in hodierna physica perquam incognita res sit, propterea consultius erit, certitudinem aliquam de effectu talium remediorum acquirere: damus hujus considerationis exemplar: cinnabaris constat ex mercurio

&

& ſulphure: hoc interne reſolvit, motus auget & impellit; ille etiam humores colliquat & vias aperit: quis jam è mixtione ſulphuris cum mercurio hariolari poterit, quod cinnabaris ſedativam vim habeat? nonne conſultius fuerit, de effectu certitudinem noſſe, quam in illud abſtruſum διότι inquirere: quare antea diximus, quod interdum plus proſit, modum fiendi non noſſe, quia illius indagatio vel animum à dignioribus negotiis detinet, vel tantum in nudas ſpeculationes præcipitat, ut denique illud Chriſti effatum huc applicari queat *Luc.17. v.10.* ὅταν πόιησῆτε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν. *Servi ſumus inutiles*: contra vero eveniet, ut qui ſepoſito hoc ſtudio ſpeculandi ſincero animo ad ſimplicem veritatem collimant, de divino auxilio gaudere poſſint; ut hic valeat, quod *Seneca Declam.322.* profeſſus eſt: *gratias ago providentiæ divinæ, quæ nunquam ita opprimi vult veritatem, ut non magnis ſuis veſtigiis emineat:* At ne diutius in hoc præloquio maneamus, mox ſermonem inſtituemus de MEDICAMENTORUM MODO OPERANDI IN CORPORE VIVO, de qua conſideratione *Tertium* nunc *Specimen* producimus: non negamus, quod in hac diſquiſitione multæ incertitudines paſſim alibi occurrant, quæ præmatura ſpeculatione nituntur, neque rarum quid eſt, quomodo interdum in levioribus diſquiſitionibus animus ſæpe præter neceſſitatem occupatus ſit, quo valet illud quod Celſus *Lib.5. c. 26.* dixit: *Hiſtrionis eſt parvam rem attollere, quo plus præſtitiſſe videatur.* Nobis potius utilius videtur illud opus, quod circa certitudinem & veritatem effectus occupatum eſt: ſed ne nobis ipſis obloquamur, vix præſentem indagationem

nem & tractationem penitus sterilem & inutilem esse judicamus, modo eadem veritate facti nitatur, neque obscuris illis subtilitatibus philosophicis, quæ plus in imaginatione & suppositione, quam solida demonstratione habet, inhæreat: & cum impræsentiarum nobis incumbat publica Inaugurali Dissertatione medicam aliquam considerationem ventilare, ita placuit eandem tractationem consueta methodo commendare, ut videlicet steriles & inutiles evagationes sedulo evitemus, sed potius utiles & attentas applicationes ad Praxin medicam continuemus & servemus: placet vero in illis animadversionibus progredi, quæ ad contextum hujus doctrinæ spectare nobis videntur: Deum veneramur, quo huic etiam specimini eadem gratia adsit atque annuat, qua prioribus adstitit, quo omnia in veritatis medicæ emolumentum cedant.

§. I.

E *Medicamentorum operandi modo* uno alterove Specimine actum fuit, sed cum hæc tractatio nondum peracta sit, eapropter semel ceptum negotium in tantum hoc loco continuare placet, in quantum limites conscribendæ Dissertationis concedunt: hactenus enim *Evacuantium* remediorum *modus operandi* explicatus fuit, unde nunc ALTERANTIUM medicamentorum *energia* & *operandi ratio* inquirenda & explicanda erit: dicuntur vero illa *alterantia*, quæ vel *humores* vel *motus* ad subsequentem salutarem *excretionem* præparant, vel quæ *exorbitantes motus* iterum in *ordinem* justum ducere adjuvant: Cum itaque horum remediorum *diversæ* classes atque species occurrant, ita etiam lubet illas breviter percurrere, ne vero ita præcociter in ipsam *specialem* tractationem

nem irruamus, præmittemus quædam præcognita ad præsens negotium pertinentia, videlicet quod *Alterantia* remedia minime tam *evidenti* effectu suum *operandi modum* obsignent ac Evacuantia; unde illorum *energia* semper in schola medica exploratu scituque *difficilis* fuit; ex quo fluit, quod circa illorum indagationem ubique *major* attentio & circumspectio adhibenda sit: deinde etiam sciendum, quomodo Alterantibus *passim miræ* virtutes adscribantur, quæ tamen in *ipso usu* & *effectu* haud *expertæ* & *probatæ* sunt: id quod eo magis *præservare* potest animum, ne de *non entibus* prædicata *certa* declamemus, aut *suppositarum* virtutum rationes atque causas *extorqueamus* & recenseamus: v. g. si quis velit Alterantibus adscribere virtutem *meliorandi* & corrigendi materias *peccantes*, quo hæ *sine damno* & vitalitatis præjudicio *retineri* queant, quidni frustraneum fuerit in talem modum operandi speculari, cum efficacia illa *invertendi* materias *tali*, quali prædicavimus modo, magis *imaginaria* & hypothetica, quam certa & vera existat: tanto major etiam circumspectio tenenda est, quo magis Alterantia in *materias* operari deprehenduntur, ne nimis *subtiliter* de materiis *speculemur*, neve in *explicatione* & illustratione *modi operandi*, *obscuritatem* majorem huic considerationi obducimus; neque etiam aliquid *utilitatis* promittit ille labor, si nimis subtiliter quisquam de hoc remediorum operandi modo *philosophari* vellet, quippe quæ operosa meditatio plane nihil utilitatis medicinæ afferre poterit: ob id in *Alterantium* explicatione eo facilius animus ad *subtiles* speculationes *seduci* potest, quoniam *effectus* illorum magis *interni* & *minus manifesti* sunt, sicut contra *Evacuationes* magis *in sensus* incidunt: jam vero constat, quomodo *opiniones* in nulla re magis *luxuriari* soleant, quam ubi *crassi sensus* non statim penetrant, ibi enim *phantasia* latissimum campum reperit, *fingendi* & *supponendi*, quod

ſenſuum *defectum ſupplere* videtur: eo magis vero pro *utilitate* medica militabit, ſi Alterantium *effectus* in *materias* recte annotantur & ad futuras juſtas *applicationes* ritè adhibentur; ne videlicet ex *ſuppoſito* quodam operandi modo, longe *alii* effectus excogitentur & deindè cum detrimento & vituperio artis urgeantur: interea neque de *Alterantibus* negandum, (quod de Evacuantibus alibi latius explicatum fuit) quod *phyſicam* etiam *efficaciam* in corpus humanum habeant, modo hæc non ita *indiſcretim* pro effectu *medicamentoſo* i.e. *ſalutari* declaretur & declametur, unde in hac univerſa tractatione de medicamentorum, modo operandi hanc *differentiam* inculcamus, quæ inter *effectum* remedii *phyſicum* & connexum effectum *medicamentoſum* ſive *medicum* occurrit: *applicatio* enim effectus *phyſici* ad ſubſtratas afflictiones, producit *effectum medicum*, hæc vero applicatio non *in remedio*, ſed *in natura* per & *propter* remedium operante, hæret; unde neque *remedium*, rite adhibitum, penitus *otioſum* eſt, neque *natura* tantum *ſpectatorem* agit: quippe quæ notitia ad multas confuſiones evitandas inſervit, unde in hoc præſentis diſquiſitionis limine repeti & inculcari debuit, ne autumemus quod *ſalutares* remediorum *operationes* nudè *phyſicis* reſpectibus debeantur; cum perpetua *differentia* ſit inter corpus *vivum* & *mixtum*, *aliusque effectus* & *uſus remedii* in *corpore* nude *mixto*, *alius* vero in *vivo* exiſtat; quapropter medicamentorum modum operandi *in corpore vivo* inquirimus & explicamus.

§. II.

Priusquam ad *Alterantium* remediorum *modum operandi* explicandum *propius* accedamus, placet brevibus adhuc aliquot *requiſita* indicare, quæ ad hoc negotium recte pertractandum & intelligendum ſpectant; quod vero *ipſa Alterantia* remedia attinet, tunc eadem partim *in fluidas* partim *in ſolidas* partes operantur; cum *prioribus* ſeſe *commi-*

mi-

miſcent, poſteriores *contactu* ſuo, nunc magis nunc minus *ſenſibili*, afficiunt: *fluidas* partes nunc *per ſe* aggrediuntur, nunc cum hiſce *interagitantur* & ſub hac *commotione* iisdem *alterationem* quandam inferunt : ſubinde etiam in *Alterantibus* remediis occurrunt quædam *principia*, quæ ad *diverſos* & ſelectos *humores* peculiarem *relationem* habent, prout id ex ſimplici *effectu* judicare licet: an vero hæc *relatio* nitatur diverſitate *ſalium* & *reactionis*, adhuc ſub judice lis, neque quoad omnia ſubjecta & requiſita ſufficienter comprobatum eſt: quare *conſultius* eſſe judicamus in re *abſtruſa* & ancipiti potius rationem & *judicium ſuſpendere*, quam *opinionem* multis *dubiis* vexatam obtrudere: *quædam* Alterantia operantur in partes *ſolidas*, quibus non æque *talem materialem* qualitatem ita conciliant, uti *cum humoribus* contingit, quos *reſolvunt*, *attenuant*, *involvunt*, *incraſſant* &c: ſed easdem ad *alium* motus *gradum* diſponunt, unde operantur in *motum tonicum*, qualis partibus *ſtructis* & textis familiaris eſſe deprehenditur: ſed dum alterans quoddam remedium ita *immediate* tonicum motum immutare haud poteſt, propterea requiritur *ſenſus* in talibus partibus, mediante quo *oblatum* remedium *percipitur*, illiusque *effectus phyſicus* in tales partes *obſervatur* & ſecundum talem apprehenſionem & perceptionem motus vel *augetur*, vel *minuitur*: inde etiam evenit, ut remedium oblatum *Alterationis* effectum cauſetur, licet *ad illum locum*, in quo alteratio nunc ſuccedit, haud *pertingat*: hic *ſenſus* vero qui ad plurimorum remediorum modum operandi *medicamentoſum* concurrit, neque *à remedio* ipſo fluit, neque *corpori* eſt proprius, ſed *naturæ* competit, ut ita ſecundum prædictam noſtram aſſertionem, in *effectu Alterationis* recte producendo & dirigendo, multis modis *exquiſitè activa* deprehendatur *natura*: dantur vero etiam Alterantia, quæ præcipue præter ſenſum, *in genere* ita accipiendum, etiam cum *æſtimatione*

tione grati & *ingrati* exactè connexa sunt, sicut in *roborantium*, *nervinorum*, *cardiacorum*, *analepticorum* theoria hæc notitia magis innotescet: sed dantur etiam quædam Alterantia quæ simplici suo *physico* effectu operantur, dum *humores* vel *diluunt* vel *inspissant*, *partes* vero vel *emolliunt* vel *exsiccant*; imo dum *salsedines* & *acrimonias obtundunt*, *temperant*, *extenuant*, aut *hebetant*: &c. interim ut antea monuimus *salutaris* hujus Alterationis *applicatio* in usum *vitæ* & *sanitatis* directa, ipsi *naturæ* competit: unde sciendum, quod utplurimum ad *Alterationem* inducendam *motus naturæ vitales* requirantur, quibus *mediantibus* oblata remedia tam *ad partes*, quam *intra humores* transferri debent, imo quibuscum ipsa *remedia* cum *fluidis* partibus *subigi* & *commisceri* possunt: imo dantur *Alterantia*, quæ in *discretas* tantum partes operantur, neque alias *adeo* afficiunt & irritant; ut in hac circumstantia omnino diversitas, *sensibilitatis* in diversis *partibus* accusanda sit; & credimus quod in hoc passu *trivialis materia medica* aliquo *nævo* & defectu laboret, dum modo constant remedia quæ plus operantur in *ventriculum*, alia in *intestinum duodenum*, alia in intestina *crassa*, quædam in plexum *mesenterii* & *Venæ Portæ*, aliqua in *Pulmones*, alia in *renes*: unde judicamus quod *alia* adhuc remedia in rerum natura prostent & constent, quæ in *alias* etiam partes *specialiorem* suam efficaciam exserere possint, modo illa exacte constent: & hoc fundamento niti credimus *praxin* per *simplicia*, ubi interdum homines valde *simplices* & *indocti*, cum contumeliosa quasi *herbula* & *radicula*, ut ajunt, citra ullam *maleficii* suspicionem tam stupendos & mirificos effectus proferunt, quos aliquando Doctissimi Experientissimique homines proferre haud possunt: an vero *communia* illa *Cephalica*, *Cardiaca*, *Hepatica*, *Splenetica*, *Uterina* indiscretim hujus indolis sint, de eo merito habemus quod dubitemus: de qua consideratione pluri-

bus

bus actum fuit in *Dissertatione D. D. Præsidis de Dubiis vexatis materiæ medicæ.*

§. III.

Illud etiam hoc ordine *in genere* adhuc notari debet, quomodo in corpore *vivo* Alterantium modus operandi *eo ordine* procedat, ut *vita* & *sanitas* exinde necessarium suum *fructum* acquirat: alias talia remedia potius in *præjudicium* vitæ æque facile operari *possent*, ac in illius emolumentum: ex quo denuo inculcamus, quod Alterantium remediorum *salutaris* effectus primario utplurimum neque in *remedii* neque *medici potestate* consistat, sed *naturæ* directorio subjectus sit, quæ propterea etiam aliquando Alterantium effectum *physicum erroneo* plane modo cum *periculoso* successu & eventu applicare solet: neque etiam necesse semper est, quo talia remedia *crasso* quodam *sapido* sive *salino* sive *sulphureo* principio operentur, quoniam *insipida*, aut simpliciora terrea, aut mucilaginosa, aut *parum sapida* etiam eximias *Alterationes* causari solent, uti terræ bolares, sigillatæ, ustæ &c. eximie adstringere & incrassare possunt: neque tamen eapropter refellimus, quasi Alterantia *nullo* salino aut sulphureo principio operentur, siquidem *hæc principia multum* omnino valent ad *motus* humorum & partium solidarum alterandos, provocandos & supprimendos: talia principia vero *diversæ tenuitatis* & efficaciæ sunt, dum v. g. aliud *sulphur* est magis *oleaginosum* & *vaporosum*, quod vocant dampfficht, fetticht, quale in castoreo, opio, moscho &c. existit, aliud est magis *terreo-salinæ* indolis, aliud est *subtile volatile*, aliud *fixius* & *crassius*, aliud *resinosum* & *balsamicum*, aliud magis *terreum* & *macrum* esse deprehenditur, quoddam non solum cum sulphure, sed cum salino principio conjuncto simul operatur; id quod etiam circa salina principia notare convenit: haud tamen consultum & utile erit, in *modo operandi* remediorum exponendo, *nimis*

mis diu ejusmodi meditationibus insudare velle, qualis disquisitio *magis physica*, quam *medica* esset & magis ad *corpus mixtum*, quam ad corpus *vivum* applicari posset, unde de eadem *tantæ utilitates* in medicina vix promitti possent; quare in *tali* indagatione *brevitati* potius studendum esse judicamus & in *demonstrationibus* subministrandis *perspicuitati* inhærendum esse censemus: neque etiam adeo penitus *desolata* est *Theoria Physico-Medica*, quin *evidentes* & *solidas* rationes atque demonstrationes de *diversis Alterationibus* suppeditare queat, ut non necesse sit ad *obscuras* & occultas, aut plane *effictas* qualitates mumiales, astrales, magneticas, archeales &c. provocare; uti vicissim *temerarium* conamen esset, explicationes *rationales* & ab omni *suppositione* & *assimilatione* alienas, quæ proximè *ad hominem* applicari possunt, neque per *allegorias* & *metaphoras* cum functionibus humanis comparantur, *obscuris* explicationibus annumerare velle, sed in eo symbolum sapientiæ, *suum cuique*, tueri & exercere: interim etiam neque *talia* Alterantia excogitanda sunt, quorum *modi operandi* æque *imaginarii* sunt, ac *ipsa remedia*; hujus indolis & characteris sunt, remedia quæ *acidum hypochondriacum* destruunt, quæ *fermentum peregrinum* extingvunt, quæ *spiritus* reficiunt, illustrant aut augent, quæ *calculum frangunt*, quæ pulmones *consumtos* regenerant &c. quemadmodum enim *nulla* talia remedia dantur, ita illorum modus operandi describi non potest: hinc in præcedentibus non sine justa & prægnanti causa monuimus, quo antea artifices de remediorum *effectibus certi* esse debeant, *antequam* de illorum *modo operandi* differere & speculari inchoent; aliàs labor ille æque *sterilis* esset, ac speculatio de montibus metalliferis in Planetis, de hominibus & animalibus brutis Pythagoricis in luna, de qualitate aquæ & vini, in venere obviorum subjectorum: & tales errores merito in Alterantium tractatione indicandi & provide

vide evitandi ſunt, ne fruſtraneum & inutile opus tractemus: neque etiam huic tractationi aliquam *lucem* affundet, ſi juxta *veteres*, *certos* effectuum *gradus* ſupponamus: & licet *plus* aut *minus* ſpeciem non variet, tamen *effectum* quidem mutat, unde ſuffecerit in eo acquieſcere, an aliquod *alterans* vel *magis* vel *minus* ſuo *charactēri* ſatisfaciat: otioſa etiam illa erit ſpeculatio, quando huic Theoriæ de modo operandi remediorum, *phantaſiam* illam de *ſignatura plantarū* immiſcemus, aut quando certos *aſtrorum influxus* ſupponimus, & diſtinctis planetis *certos gradus* & in hiſce gradibus *certas vires* attribuimus & hanc theoriam ad præſentem animadverſionem applicamus, quæ *Paracelſiſtica*, Crolliana & inter recentiores *Carrichteriana* & *Cardiluciana* ſententia neque ratione neque experientia ingenua probata eſt.

§. IV.

Miſſa hac *præparatione* & *introductione generali* ad ſubſequentem ſpecialiorem tractationem progredimur & ſigillatim *diverſas Alterationum* ſpecies percurremus; quoniam vero plurima *Alterantia* partim *humores*, partim *motus* ſimul afficiunt, ita non peculiarem ordinem ſervare poſſumus, ob id *principaliores* Alterationes in illa ſerie, quæ nobis placuit explicabimus: ad *Alterantia magni* nominis & *frequentioris* uſus vulgo referuntur ADSTRINGENTIA, quæ cum *humoribus* & *motibus* commercium habent; proprie quidem talia remedia vel *incongruas apertiones* & *evacuationes occludere* vel *laxioribus* partibus auctiorem *ſtrictorium* motum conciliare debent: *genuinus* & ſimplex Adſtringentium effectus conſiſtit, in partium *flexilium* efficaci *conſtrictione*; adeoque *partes* huic *effectui* ſubjectæ ita comparatæ ſunt, ut mediante *motu tonico* nunc *relaxari*, alibi vero *conſtringi* queant; & quoniam hic motus tonicus *vitalis* eſt, ita non *aliunde* dependet, quam *à natura*, quæ eapropter

vel

vel *sponte* partes tales *flexiles*, nunc remittit & *relaxat*, alibi vero comprimit, coarctat & *constringit*, quid quod interdum tam *contumaces* adstrictorias *occlusiones* committit, ut vix Adstringens remedium *comparem* effectum edere posset, testimonio *oppressarum* Hæmorrhagiarum ob prægressum *terrorem*: quid quod ipsa passim tam *rigidè* partes fibrosas *constringit* in paroxysmis *febrilibus frigoris*, in *spasmis* & *convulsionibus*, nec non in *contracturis* ut medicamentum quoddam vix facilè occurrat, quod tam *repentinos* & *vehementes* effectus causari possit: neque etiam in *corporis* capacitate est, quo *se ipsum* hoc *motu* instruere & *dirigere* queat, licet in eodem hæc *materialis aptitudo* sit, quo *tali* motus specie & gradu affici & dirigi *possit*: ob id illi respectus *physici* minimè *confundendi* sunt; talem itaque *effectum*, qui *adstrictioni*, in corpore *vivo* occurrenti, *æqualis* esset, *remedia efficere* aut *per se* in corpore animali excitare *non possunt*: hinc asserimus quod *motus* adstrictionis *à natura* humana pendeat, quæ in *vitali* œconomia *leniori* hujus motus *gradu absolute* utitur eundemque *in sua potestate* habet: quando enim *eadem natura* in aliqua parte *hunc* motum *remittit*, tunc *copiosius intra* illam humores confluunt, quando vicissim hunc motum *auget*, tunc magis humores *refluunt* & retrocedunt: quidquod mediante *hoc tono* natura *evacuationes augere* iterumque *minuere* & reprimere potest; inde sequitur, ut in repressionibus & *suppressionibus* humorum atque *fluxuum*, nec non in obfirmatione & *condensatione partium* provocandis artifex cum *ejusmodi* adminiculis instructus esse debeat, quæ in *hunc tonicum* motum certo modo *operari* possunt: quo *fortius* enim hic tonus intenditur, eo certius *adstrictiones* & retropulsiones consequuntur, quo *lenius* vero hujus toni augmentum est, eo magis partes *roborantur* & sufficienti firmitate atque densitate instruuntur, ne *laxiores*, & consequenter *debiliores* existant; & *hic modus*

dus Adſtrictionem provocandi magis *naturalis* eſt, licet propterea *non indiſcretim* applicari & exerceri debeat, dum cum *adſtringente* effectu in *medicina* practica eximii ſæpe *errores* committuntur: datur vero *alius modus* non tam adſtrictionem, quam *fluxuum occluſionem* conciliandi, qualis magis *præternaturalis* exiſtit: dum enim *humores inſpiſſantur*, tunc per *vias* ſuas, ſive ſint *pori* & cribra, ſive *vaſcula* commode *progredi* non poſſunt, inde contingunt *ſtagnationes, inſpiſſationes, occluſiones, ſtaſes*: quæcunque itaque remedia *humores coagulant*, illa ad *fluxus compeſcendos* diſponunt; & hic modus *chirurgis* per familiaris quam eſt, quando *fluxiones* humorum ex *ulceribus*, aut *vulneribus* provenientes compeſcere volunt; ſed quia hic modus *naturali* ordini magis *repugnat*, in quo *natura* humana magis *paſſiva* eſt, propterea etiam *talis* adſtrictio variis *difficultatibus* & damnis eſt obnoxia.

§. V.

Effectus Adſtringentium *medicamentoſus* eo usque *naturæ directorio* ſubjacet, ut minime ſemper neceſſe ſit, quo adſtringentia remedia *ad illum locum* pertingant, in quo *adſtrictio* fieri debet: quis enim adeo credulus fuerit, quaſi in exceſſivo *menſium* fluxu, aut in *hæmoptyſi*, aut *narium Hæmorrhagia*, oblata *remedia* ad *uterum*, intra *pulmones*, ad *nares* pertingant: interim cum *in hiſce locis* extra ordinem natura cum *evacuatorio* actu occupata ſit, ita evenit, ut eadem *effectum adſtrictionis*, ad quem *per oblatum* adſtringens remedium *concitata* fuit, ad ejusmodi locum transferat & applicet, in quo de *præſenti* magis *ſenſibilis* & *operoſa*: cujus motuum *ſpecialioris directionis* varia *parallela* phænomena, quæ in *moralibus* negotiis occurrunt, ſuppeditari poſſent, ſi tempus & occaſio permitteret: id breviter indicamus, quomodo *anima* humana ſæpius *accidentales* functiones, in *illa loca* & *tempora* transferat, in quibus cum aliis ſonticis negotiis

magis occupata esse deprehenditur: neque quidem in tali effectu provocatio ad *genus nervosum* rem exhaurit; quomodo enim *oblatum* adstringens remedium *illos nervos* afficiat, qui ad *uterum, pulmones* aut *nares* abeunt & cur *non alios*? in hoc negotio *peculiari* & *difficiliori* adhuc *directorio* opus esset: ita ut in tantis tenebris vagari necesse haud sit: proinde etiam eadem natura effectum *mitioris* adstrictionis & ita dictæ *tonicæ roborationis*, ad quem per *oblatum* remedium *generice* excitata fuit, in *illa loca* applicat, in quibus aliqualis *molesta atonia* sive debilitas adest; quemadmodum in *moralibus* negotiis, homines *eo* oblata *auxilia* applicant, ubi afflictio *magis urget* & angit: enim vero oblatum remedium adstringens *mox* in *ventriculo* ad *adstrictionem* inducendam operatur, quod vero *non ventriculus* aut *intestina* adstringantur, ubi in hisce locis adstrictione *opus non est*, sed *in aliis locis*, *altiori directorio* competit: interim aliquando cum *damno* contingit, ut ad adstrictionem *semel commota natura*, non modo in *remotiores* regiones effectum *adstrictionis* transferat, sed & in *propioribus* simul eundem effectum exerceat, testimonio adstrictionis *mensium* & *Hæmorrhoidum*, cum aliis *obstructionibus hypochondriorum* contingentibus: imo *differunt* subinde *effectus* & *gradus* adstrictionum secundum *sensibilitatem* subjectorum, ut sane culpa non in *teneritatem corporis* conjicienda sit, sed in vehementiam & incontinentiam *perceptionis*; unde etiam evenit, ut homines *corpore robusti*, cœteroquin *admodum sensibiles* interdum existant; propterea tamen ad *effectum adstrictionis* non semper *crassa* offensio aut *sensatio* requiritur, cum *intimior* etiam offensio *satis efficacem* & vigilantem sensationem oppositam reperiat, ut non æque necesse sit, quo aliqui *dolores* aut crassæ perceptiones concurrant, quo *nobiliora* enim sunt interna viscera, eo *subtilior* & *alacrior* est interna sensatio: ob id remedia *adstringentia* non semper cum *crasso acido, austero,*

ſtero, acerbo, ſtyptico ſale operari debent, quoniam *ſubtilio-ra* principia perinde *eundem* adſtrictionis effectum provocare queunt ſolentque: imo *quædam* remedia viciſſim non *craſſe ſapida* eſſe deprehenduntur, ſed *ſubtili* ſuo ſapore admodum *extenuato*, *ſubtiliori* quidem modo adſtrictionem cauſantur, qui effectus vero nihilominus *contumax* & fortis eſt; uti quorundam hominum *mores*, *lenes* quidem & *taciti*, ſed admodum *potentes* & *tenaces* ſunt, de quibus vulgo dicitur: ſtille Waſſer graben auch tieff. Si itaque motus *adſtrictionis* eſt de *proſapia motus tonici*, ſi hic *tonus*, ut fuſius alibi demonſtratum fuit, eſt *actus naturæ* & non corporis, ſi *natura motuum* exercitio & *directorio* in *corpore* humano præſidet, quis poterit *effectum adſtrictionis* vel *remedio* nudo vel *corpori* adſcribere? cum vero totum *corpus naturæ dominio* ſubjectum ſit, quidni *hæc effectum adſtrictionis* in *aptis* ſui corporis partibus adminiſtrare poterit: quare *remedia* adſtringentia ſunt tantum *incitamentum naturæ*, ſive *cauſa impellens*, quam *amplectitur natura* & *ſecundum illam* hanc ſpeciem & *hunc gradum modus tonici* adminiſtrat: *objecta* enim *movent* ſive afficiunt *ſenſus* & ſecundum illorum objectorum *rationem* & conditionem *motus* cum in *moralibus*, tum in *vitalibus* exercentur, prout hujus phænomeni *innumera* ſpecimina in *moralibus* functionibus occurſant.

§. VI.

Poſteaquam in præcedentibus curatius explicavimus *activitatem* & *concurſum naturæ* in *adminiſtrando* & *dirigendo* effectu *Adſtrictionis*, brevibus adhuc præſenti conſideratione inquiremus in *efficaciam remediorum adſtringentium*, aut *quid* hæc *medicamenta efficiant*, quo *adſtrictio conſequatur*; hæc enim animadverſio ad *medicamentorum* indagationem & *relationis medicamenti erga naturam* explicationem pertinet; ne vero otioſis & obſcuris, aut plane fallacibus ſpeculationibus inhæreamus, ſuccinctè ſignificamus,

 quod

quod *adstringentia* remedia partim *salia* crassius & potentius aut subtilius *acida*, partim simul *terrea calcarea*, subtilia exsiccantia possideant principia: utraque vero principia habent qualitatem *humores coagulandi*, *inspissandi* & incrassandi: hæc *coagulatio* humorum *libero motui* progressivo valde præjudicat, ut propterea *naturæ* intersit, quo humoribus suis *in salvum* ducendis operam det: id ipsum non certius aut efficacius fieri potest, nisi *partes illas* in quibus *adstringentia* remedia hærent, primario quidem *constringat*, & ex iisdem illos humores *reprimat*: quem adstrictionis motum *in illa loca* mox transfert, *in quibus* nunc natura vel per *alios* motuū gradus *operosa* est, vel motus necessarios amisit & intermisit, ut mediante hoc motu adstrictorio in iisdem locis vel *fluxus immodicos* retineat, vel *deficiens* robur iterum restituat; quod vero aliquando adstringentium usus *noxii* sint, *perversæ* horum remediorum ordinationi adscribendum est, per quam ipsa etiam *natura* ad *perversum* & inopportunum adstrictionis motum *seducitur*: & cum remedia *adstringentia* partium *obrigescentiam* sive *compressoriam* constrictionem inferant, ita *natura* hanc *stricturam* in locis *affectis citius* administrat, *nullo* habito respectu, an æque in illis locis humores suspectis *coagulationibus* expositi sint: sufficit, quod hæc *prior* afflictio, quæ ad *adstrictoriam* hanc commotionem primam ansam suppeditavit, in *alio loco* contigerit; facile enim *natura* ad *insolitas* commotiones invitari & incitari potest & solet: proinde dantur *remedia adstringentia*, quæ diversarū partium discrepanti *sensibilitati* aliena sunt, unde ejusmodi partes *constringuntur*, quo *intimior* remediorum illorum *accessus* & ingressus a partibus illis *avertatur* & *præcludatur*: quare adstringentia *quædam* magis *membranaceas*, alia *tunicaceas*, nonnulla *musculosas* partes *citius* alterant: dantur itaque *adstringentia* medicamenta, quæ in *ore* detenta *narium hæmorrhagias* & *Hæmopty-*

moptysin compescunt, dum *adstrictionis effectus* in faucibus concitatus per tunicam *connexam* tam intra *infundibulum*, quam intra *pulmones* extensam, continuatur: qua *continuatione membranarum* multum nititur Theoria motuum à *Baglivio* in *tractatu de Fibra Motrice* proposita: & hac animadversione nititur etiam illa theoria, cur *quædam adstringentia* in hanc aut aliam partem *citius* operentur: ubi quidem minime negamus, quod remedia *adstringentia*, imprimis *copiosiori* quantitate, aut *repetita* vice adhibita etiam *immediate* ad *illa loca* perveniant, in quibus adstrictio deindè administratur, testimonio *travmaticorum* remediorum *intra pectus* operantium, aut *adstringentium* medicamentorum in *primas regiones*, vel in *intestinum rectum* ad compescendas *Hæmorrhoides* specificè operantium: proinde remedia *terrea*, quæ *calcaream* indolem assumunt, *adstringente* illa qualitate prædita sunt; è quorum numero *usta* præcipue existunt, quæ non alio, quam *incrassante* & exsiccante effectu operantur: hinc remedia talia incrassantia *parallelum* effectum edunt, qualis alias *adstringentibus* remediis adscribi solet, dum humores *nimis fluidos* in tantum *inspissant*, ne motibus *congestoriis*, *se* & *excretoriis* tam *facile* obtemperent, ut propterea *affluxus* & *effluxus* eo *citius* cessent, aut *mitescant*: & tale exemplum atque specimen in *chirurgicis adstrictionibus* occurrit, quando remedia *ab extra* apposita, vel *immediatè* humores attingunt, eosdemque *coagulant*, ut per illa *pori occludantur*, vel quando *fibrillæ* cum ejusmodi remediis *molestius* afficiuntur, ut propterea eædem *contrahantur* & retrahantur, adeoque adstrictionis & condensationis effectus consequatur: illud enim in hac adstrictionis Theoria adhuc notandum est, quod propterea etiam in quibusdam *sensibilibus* locis adstrictionis effectus sequatur, quia remedia *illas* partes *adeo* offendunt & *molestè* afficiunt, quo *natura*

pro hoc *molesto sensu excutiendo* & *adhærente* remedio *amovendo* afflictam partem constringat & *contrahat*; id quod etiam evenit, si medicamenta *adstringentia* proximè & *immediate tales* partes contingunt, quæ *tonico* motu præditæ sunt: de reliquo dantur etiam *talia* remedia, quæ in *superficiem* corporis & ipsam quidem *cutem* applicata, adstringentem & *reprimentem* & *repellentem* effectum post se relinquunt, non alio operandi modo, nisi vel superficialem humorum *coagulationem* minentur, vel *subtili* ratione *superficiem* cutis *molestius* afficiant, quo cutis constringatur, quem utrumque effectum præcipue sulphur ab extra applicatum, causatur, dum per *acidam* suam substantiam & *humores* & *partes* afficit, quando subtiliter *poros* cutis ingreditur & caloris motu agitatur: uti alias de *acido sulphuris* principio constat, quod valde *coagulet* humores: *principalius* enim sulphur cum acido suo salino principio operatur; *inflammabile* vicissim illius principium, quia *volatile* est, magis ad *commotionem* humorum disponit, sed si *extra mixtionem* existit, prompte *dissipatur*: cur denique *acida* humores coagulent, ex *relatione* hujus salis erga substantiam *terreo-limoso-calcaream*, quæ *sanguini*, *lymphæ*, *chylo*, *mucilagini* inest, petere convenit, sicut ex observationibus *physico-chymicis* constat, quomodo *acida* salia cum ejusmodi *terris* convenientia, *densiorem* & firmiorem consistentiam producant: an vero *subtilior physica corpuscularis* solide & *rationabiliter* explicare possit, ob *quam causam* acida cum ejusmodi terris in *firmiorem* consistentiam abeunt, adhuc *expectandum* est & si etiam *indubie* & *perspicue* id demonstrari possit, quæstio adhuc movenda esset, an etiam hæc *subtilis* meditatio *ullam* veram & *realem utilitatem* afferat: nos potius ab hac meditatione impræsentiarum abstinemus, quia *ad scopi* & propositi nostri illustrationem non pertinet, sed *diffusioribus* & magis *speculativis* animadversionibus instituendis

inser-

inserviunt, quæ quia *medicam* applicationem *destituunt aut ab utili* applicatione utplurimum animum *seducunt*, eapropter has subtilitates evitamus & in hac *Adstringentium Theoria* acquiescimus.

§. VII.

Sicut Adstringentia remedia *evacuationes retinent, secretiones* coercent, *fluxum* & *refluxum* humorum cohibent, ita huic Adstrictionis effectui proxime opponuntur APERIENTIA remedia, quæ vias *occlusas* iterum *reserare* debent, quorum hoc ordine mentionem facere, illorumque *modum operandi* explicare lubet: *proprie* vero *Apertio* opponitur *occlusioni*, quæ posterior *variis* modis contingere potest, vel quando *nimio impulsu* humorũ viæ obstruuntur, vel quando *actu viæ constringuntur* vel quando *humores spissiores* occludunt vias, vel quando ob viarum & partiũ *atoniam* sive laxitatẽ humores *copiosius coacervantur* & in affectis locis *stagnationem* aut actualem *stasin* subeunt, ut tempestiva reseratione & apertione opus sit: Et secundum has animadversiones minime tam *crassus* conceptus formandus est, quasi Aperientia *ejus* efficaciæ sint, quo *tantam vim*, tantum robur ac elaterem *corpori* concilient, ut nudo & *simplici impulsu*, id quod evacuari debet, exturbent & *expellant*, cujus conditionis Aperientia vix ulla hactenus cognita sunt, quemadmodum ne quidem *fortissimus pulsus* atque *tonus* Apertioni, & quidem *tali* inducendæ, qualis *ordini vitali* competit, satisfacit, ut rectius ex eodem *impetu* interdum *majores infarctus* & oppletiones demonstrari & observari possint; quare hic modus *simplicissimus* naturæ in conservando *libero progressu* humorum & in continuandis *necessariis evacuationibus* annotandus, quod pro hisce negotiis requiratur *sufficiens* quidem *motuum gradus*, sed & justa hujus *applicatio*; accedit debita *proportio qualitatis* humorum ad *motus* & motuum ad humores: hunc modum si *imitatur* artifex, *simplicissimam*

&

& *ſecuriſſimam* inveniet methodum, plurimum vero ad congruam *Apertionem* tum *viarum*, tum *fluxuum* & *evacuationum* ſalutarium contribuit *juſtus motus*, ſine quo neque viarum *permeabilitas*, neque humorum *fluiditas* Apertionis negotium abſolvet; per hunc motum enim *excretiones* abſolvuntur & *progreſſus* humorum expediuntur, ſiquidem in *legitimo* œconomiæ *vitalis* ſtatu functiones *ſalutares* & neceſſariæ non *paſſionibus*, ſed *actionibus* nituntur: quid quod illé mos eſt *naturæ*, ut in *Apertionibus* inducendis hos motus ſingulari *moderamine* applicet; quo quidem ſane plus *toni* valor, quam *pulſus* efficacia contribuit, qui *poſterior* ut plurimum *vanis impulſibus* anſam præbet & *generalibus* atque diffuſis humorum *commotionibus* cauſandis ſatisfacit, cum *prior particularibus* reſtrictionibus, appreſſionibus & *congeſtionibus* inſerviat: hinc illæ *ſolennes* & notatu dignæ Apertiones, quibus ſua *ſponte natura* evacuationes diverſæ ſpeciei adminiſtrat, vel quibus *humorum ſtaſes* & occluſiones iterum *reſerat* & recludit, teſtimonio *Hæmorrhagiarum* præcipue (ut *diverſarum aliarum* evacuationum non reminiſcamur) *inflammationum*, *tumorum* & *ſcirrhorum*: Hinc ipſa *ſimplex* Apertionis ſignificatio *tantum* involvit, quo ad *certa* loca congruus *aditus*, affluxus & *transfluxus* humorum concedatur, id quod primario adminiculante, *conveniente motuum* directorio contingit: ſicuti tantus hiſce *motibus valor* adeſt, quo *per illos* ſuſpectæ *occluſiones* inducantur: quicunque itaque *ſecuras* Apertiones *therapevtica* methodo producere & promovere contendit, ille *modum naturæ* noſſe debet, quo *ſponte* eundem *Apertionis* effectum perficere ſolet: omnes enim violenti & *impetuoſi* modi inducendi Apertionem non modo *minus ſecuri*, ſed & *dubii* atque *fallaces* ſunt: quo magis vero promotio apertionis *ordini naturæ* accedit, eo *facilius* & *ſecurius* ſperatus effectus obtineri poteſt: interim Apertio non modo

ad

ad craſſam *evacuationem* ſeſe extendit , ſed etiam *viarum* conſtrictarum & obſtructarum *reſerationem* reſpicit quo loco adhuc monemus, ne *craſſi* illi modi aperiendi tam ludrice ad *motuum* vitalium *qualitatem* & ordinem applicentur, quaſi vel *pondus* & *gravitas* certorum remediorum ejus *efficaciæ* ſit, quo vias *vi* quadam recludat & *renitente extenſione* aperiat, velut *mercurius currens*, magna quantitate aſſumptus, *alvum obſtructam* aperit: neque etiam tanta *credulitas* in Theoria medica hominum animos occupare debet, quaſi Aperientia *talia* dentur, quæ vaſorum & ductuum *cavitates poſitiva* quadam *vi pervadant* & transgrediantur adeoque *proxime*, *directè* & immediate easdem penetrent & *reſerent*, uti vulgo de *martialibus* traditur, quaſi in affectibus *hypochondriacis poſitivo* effectu aperiant, id eſt *pondere* & *ſpiculis* obſtructiones penetrent, *tranſcindant*, *transprimant*, uti in vernacula dicitur, durchſchlagen, durchtreiben, dieſes oder jenes medicament müſſe endlich durchſchlagen: cum rectius ex *Highmoro* in *tractatu de affectu hypochondriaco* conſtet, quod *martialia adſtringendo* & non vaſa perreptando aut penetrando *aperiant*: licet alii *marti* efficaciam *abſorbentem*, humores acidos *edulcorantem* fixos corrigentem & reſolventem imputent & ex hoc capite aperitivam vim eidem adſcribere malint: quæ aſſertio vero magis *ſuppoſita*, quam *demonſtrativa* eſt, dum ejusmodi aciditates *corroſivæ* hypochondriacæ *finguntur*, quæ ſi *hujus qualitatis* eſſent, quo *martem* aggrediantur & ſub hoc connubio ſeſe *ſaturent*, mirum eſſe omnino deberet, cur non *omnia viſcera* in abdomine *corrodant* & diſcerpant.

§. VIII.

Tradita hac *generali* animadverſione circa *Aperientium modum agendi* occupata, nunc brevibus ad ſpecialiora progrediemur: quod enim communes *quinque Aperientes* radices attinet, tunc illæ *minime* hoc nomine dignæ ſunt, cum

nullo effectu *singulari praedominante* qualitate *aperire* deprehendantur: dantur tamen remedia, quibus virtus *aperitiva* propterea adscribitur, quia humores *crassiores* colliquare, attenuare & *resolvere* adjuvant, ut ob hanc humorum *attenuationem* non modo *progressus* & transitus massæ sanguineæ per corpus, sed & *se- & excretoriæ* functiones *facilius* succedant, eoque ipso effectus *Apertionis* vario modo obtineatur; siquidem *fluidi* humores alios *spissiores* promptius *assorbent* & in suam fluiditatem recipiunt, aut ad infarctus *dissolvendos* & liberandos facilius quadrant: quapropter *incidentia, attenuantia, resolventia, colliquantia* Apertionem *facilitant*: inde etiam est cur temperatiora *diaphoretica* aperire adjuvent, quæ *impellente* & *resolvente* suo effectu huc concurrunt; ex eodem *fundamento* fluit, cur remedia *motum* sanguinis *augentia* effectum *Apertionis* adjuvent, dum vel *attenuationem* humorum promovent vel sub *auctiori progressu* sanguinis *mitiores stagnationes* dissolvunt, aut quando de præsenti natura ad *apparatus excretorios* se accingit, tunc tale motus *progressivi incitamentum* & augmentum tantum aliquando juvat, ut *plenaria excretio* & expressio subsequatur, quæ deinde *Apertionis* inductæ testimonium prodit: & quoniam *diaphoretica positiva* remedia una humores *commovent*, inde etiam est, cur *talia* medicamenta vulgo in *obstructionibus, stagnationibus, stasibus, inflammationibus, infarctibus, scirrhis* &c. commendentur & si recte adhibentur, *non exiguum* adminiculum ad *Apertionem* inducendam conferant: porro *Aperitivam* vim habent *simplicia* remedia *diluentia*, non alio *operandi* modo quam massam sanguinis *fluidificando* & attenuando, nec non *vias leniendo*, humectando & *relaxando*; quæ *diluentia* subinde præcedentes viarum *stricturas* emolliunt & *relaxant*, adeoque *accessui*, ingressui & transitui humorum *viam* pandunt: & hic modus adjuvandi & inducendi Apertio-

nem

nem non modo *simplicissimus* & *securissimus*, sed & *efficacissimus* existit : ita præterea *aperitiva* virtus adscribitur remediis *amaris*, quæ in *primas regiones colliquante* præcipuè & *abstergente* effectu operantur, dum *impuritates* in hisce viis hærentes *spissores* ita præparant, quo *facilius* secerni & excerni queant, inde partes aperiuntur & ab *infarctibus* & sic dictis *obstructionibus* tam præservantur, quam liberantur; non minus in experientia medica remedia *mitius adstringentia*, sive ita dicta *tonica* aliquando *Aperitivum* effectum edere observantur, qui *effectus* vero *illis* remediis minime *proprius* aut *simplex* est, sed utplurimum ex *singulari* prudentis artificis *directione* profluit : etenim quando *natura* jam *proximius* ad aliquam *evacuationis* speciem concurrit, ita ut *congestiones* ad *locum excretorium* sufficienter *directæ* sint, ut *ultima* tantum *expressio* deficiat; inde contingit, ut *ob* remedium tale *tonicum* oblatum natura in *illo loco*, ubi excretionem prosequitur, *ultimum constrictorium* tentamen suscipiat & congestum ac *coacervatum* humorem *denique exprimat* & expellat, quippe *qui effectus* aperitivus respondet hisce *specialissimis* circumstantiis, quæ in tali casu adsunt: ex hisce animadversionibus hactenus traditis facilè liquebit, cur *Acidulis* & *Thermis aperitiva* virtus adscribatur, quippe quæ aquæ tam *colliquante* & *abstergente*, quam *diluente* & *humectante* effectu apertionem promovent: ita interdū *lenientia* & *emollientia* remedia *Aperitivum* effectum causantur, dum incongruas *stricturas* tollunt, adeoq; partes magis *amplificant* & *pervias* reddunt, quo necessarius *affluxus*, *refluxus* & *effluxus* circa illas ritè succedat: ex *diversitate* itaq; *causarum* ad obstructiones disponentium *diversa remedia* differenti modo ad apertionem promovendam contribuunt & cooperantur: aliquando denique remedia *impellentia* & massam sanguinis valdè *commoventia* aperitivum effectum nanciscuntur, quæ vero quia *tanto impetu* operantur, non

 satis

ſatis *ſecura* ſunt: hinc ad *Hæmorrhagias revocandas* & reſtituendas velut *aperitivo* effectu, *crocata, myrrhata, volatilia, Elix. P. P.* commendantur, qualium remediorum *operandi modus*, illo loco jam explicatus fuit, ubi de *pharmaceutica Hæmorrhagiarum promotione*, ſub *Evacuantium* explicatione actum fuit, ut non neceſſe eſſe ducamus, quo eandem explicationem hoc loco repetamus.

§. IX.

Convertimus nos ad RESOLVENTIUM remediorum operandi ſive agendi modum & rationem, quippe qui modus ex aperientium tradita explicatione nunc facilius liquebit: *Reſolventia* vero proprie illa dicuntur, quæ in genere *ſpiſſiores* humores, maxime illos, qui ſufficienti *fluiditate* præditi eſſe debent *attenuant*, quo non modo libere in corpore *progredi*, ſed & facile, ſi neceſſe fuerit *evacuari* poſſint; quare *Reſolventia* remedia *humoribus* in œconomia *vitali* tractandis neceſſariam *mobilitatem*, *tenuitatem* & *fluiditatem* conciliant: hoc ipſum contingit, ſi *ſpiſſioribus* talibus materiis *illud adminiculum* primario redditur, per quod *tenuem, fluidã* & *mobilem* conſiſtentiam nanciſcuntur, uti ſufficiens commixtio totius maſſæ ſanguineæ cum *aqua* plurimum ad *attenuationem* humorum *ſimpliciſſimo* modo cooperatur: quo magis *terreſtres* & ſicci enim ſunt humores, eo minus promptè minusvè ſecure *reſolutio* per *alia* adminicula tentatur, quoniam illud *primarium* adminiculum deficit in humoribus, nimirum *humiditas*, quæ motum *progreſſivum* ſublevare debet, mediante quo *actualis Reſolutio* adminiſtrari poteſt: hinc temerarium, *ſuſpectum & periculoſum* eſt tentamen, quando artifices *ſpiſſum* ſanguinem cum remediis *ſubtilioribus* commoventibus, *calefacientibus* & ſic dictis *poſitivè Reſolventibus* aggrediuntur; inde enim excitantur *ſuſpecti orgaſmi* & variæ *turgefactiones* ſanguinis, ominoſi *infarctus* & *oppletiones*, quin plane periculoſæ *ſtagna-*

gna-

gnationes & *stases*; nulla vero contra *simplicior* & *securior* methodus & ratio *Resolutionis* administrandæ est, quam si humores sufficienter *diluuntur* & *humectantur*; hinc *spissiores* materiæ, cum *fluidioribus* magis extenuantur & *dissolvuntur*, propterea que tota *massa* volubilior & *fluidior* evadit: & quoniam *Calor* ad humorum facile *coagulantium attenuationem* multum contribuit, dum subtili suo *intestino* motu impedit, quo minus moleculæ *mucilaginosæ* facile & *intime coalescant*, sed *à se invicem* detineantur, ita eximiam utilitatem ad inducendam, perficiendam & promovendam *Resolutionē* habent *potiones* temperatæ *calidæ*, decocta & infusa calida, quæ eapropter etiam facilius & *intimius penetrant*, hinc in *primarum viarum*, quin ipsorum *pulmonum* affectibus, qui Resolutione indigent, multum utilitatis afferunt: quare cum *Excell. Wedelio* consentimus, qui in *amœnitatibus Mat. med.* ubi de *thoracicis* agit, asserit, quod *Resolventia* sint *anima pectoralium* & plus prosint, quam *communia bechica*: interim hoc loco ad huc inter *Resolventia* & *discutientia* distinguimus, de quibus posterioribus inferius adhuc dicturi; propterea que nunc de *Resolventibus* proprie tractamus, quippe quæ ad humorum *spissitudinem primario* directa sunt: proinde *resolventem* etiam qualitatem habent omnia remedia *subtilia sulphureo-resinosa*, quæ *intimius* massam pervadunt, adeoque *cohærentes* moleculas sanguinolentas dissolvunt & *attenuant*: hinc omnia *diaphoretica*, *alexipharmaca*, sic dicta *cordialia*, *nervina* &c. quæ hæc principia continent, sunt resolventia, quippe quæ dum non modo sanguinis *motum augent* & incitant, sed *subtilibus* suis principiis sulphureis valde *mobilibus* reliquam massam sanguinis *penetrant* & transgrediuntur, eo ipso etiam *crassiores* humores circulantes dissolvunt: frustra vero *acidis* resolvens virtus adscribitur, quæ potius *adstringunt* & *incrassant*; *reprimente* vero effectu

discutiunt & dissolvunt; quare *aceta* illa *pharmacevtica* tam potenter, uti vulgo traditur, haud resolvunt, nisi vel *additæ* species *alexipharmacæ* secundum prædictum modum resolutionis effectum adjuvent, vel aciditas *acetosa* subtili *strictura*, quam causatur, stagnationum *repressionem* promoveat: *mixtum* itaque talem effectum habent, famosa illa composita remedia, quæ *coagulationi* sangvinis, aut *contusioni* opponuntur, cujus conditionis est *pulvis* ille *contra casum*; tales compositiones tam ex *adstringentibus*, quam sangvinem *commoventibus*, imo interdum etiam *lenientibus* remediis constant: sed quis ita *credulus* fuerit, ut v. g. *Spermati ceti positivam resolventem* vim adscribat, ni illud *lenitione* sua vi vel *spissiores* humores *emolliat*, ut facilius moveri, promoveri & emoveri queant, vel vias *strictas* elubricet & *relaxet*, quo humores affluentes facilius transmittant, hinc in *oppletionibus* pulmonum & *adstrictionibus* viarum urinariarum non modo hoc sperma ceti, sed & *aliæ pingvedines*, *gelatinæ* & oleosæ substantiæ referant & effectum *Resolutioni* æmulum post se relinqvunt: & quanquam *acetum* pro eximio *resolvente* remedio declaretur, tamen effectus, qui resolutionem æmulatur, utplurimum *longe alio*, quam *resolvente* modo contingit, interim adhuc acetum *spirituosa sulphurea* principia continet, quæ *simpliciori* modo resolutionem facilitant aut inducunt; quod denique de *absorbentium* terreorum resolvente qualitate traditur, illud haud *absolutæ* veritatis est, ni talia remedia certis humoribus *ejusmodi consistentiam* concilient, qua facile *aliorsum ferri* & è *pristinis* locis, quæ hactenus detinuerant, *dimoveri* queant: unde remedia *absorbentia*, *abstergentia*, *diluentia*, *lenientia*, *colliquantia* quoad effectus suos *sibi invicem* inserviunt.

§. X.

Aggredimur nunc aliam speciem remediorum *humores attenuantium* & ad facilem *commotionem* & *emotionem* dispo-

disponentium, nimirum medicamenta sic dicta INCIDENTIA, quæ denominatio illum *modum* exprimit quo in materias substratas operari creduntur & traduntur: dicuntur itaque peculiari notione & notatione *Incidentia* remedia, quasi subjecta *potentioris* efficaciæ, quæ in objecta *crudiora*, crassiora & magis *refractaria* operantur & quæ nulla *simplici resolutoria* commotione aut *dilutione* dissolvi & attenuari possunt, quare tali instrumento *acuminato* & *incidente* opus esse, quæ efficacius & *intimius* penetrant: ob id *Incidentia* remedia, vi hujus denominationis stant in *correlatione* quadam, cum humoribus *spissioribus*, *tenacioribus*, mucidioribus; neque æque hæc remedia tam simpliciter cum *massa sanguinea* commercium habent, sed rectius cum humoribus *mucido-serosis* in *intestinis*, *primis viis*, quin ipsis etiam *pulmonibus* obhærescentibus & afflictiones suas causantibus, quales *spissiores* materiæ quoniam *subtilioribus* resolventibus medicamentis non obtemperant, ob id *potentiori* & efficaciori aggressione & *ingressione* tractari & subjugari merentur; stante hac *allegoria*, quæ *Incidentia* medicamenta concernit, jam *vulgata* opinio, quæ inter *physicos* & *chymicos* floret & fluctuat, de *salibus*, mox præcedenti animadversioni ad latus ponenda erit, videlicet, quod *salia* nil nisi *aculei*, *hastæ* & *cuspides*, sive *gladioli*, *mucrones*, *pugiones* &c. existant, quæ in substratas materias operantur; & hæc non alia *efficacia* est, quam colliquans atque *dissolvens*; quando enim hæc *salina* remedia cum aliquali *humiditate* solvuntur, tunc in substratos humores *mucidos ingressum* nanciscuntur, quos mediante *aquoso* vehiculo efficacius *penetrant* & attenuant: cur vero *non omnia* salina subjecta hac *incisoria* vi prædita sint, sed quædam etiam mucositatem *coagulent* & in spissiorem ac *viscidiorem* consistentiam convertant, *nondum* inter physicos & chymicos *satis*

solide

ſolide & *perſpicuè* demonſtratum eſt; unde in *ſubtiliorem* modum operandi, quo *ſalina* quædam remedia *incidunt*, deſcribendum non delabimur, ne *obſcura*, inutilia & vana proponamus: eſt interim *relatio* materiarum *ad ſe invicem* multiplex, in qua recte agnoſcenda & comprehendenda longe majori ſtudio rerum phyſicarum indagatores ſolliciti eſſe debent, quam in eruendis obſcuris, ſubtilibus & *intricatis* cauſis, ſive ſcientiis τῦ διότι operoſi: inde etiam eſt, cur per *aſſimilationem*, ne medici nihil dixiſſe videantur, quædam remedia *incidentia* nuncupentur: vera enim *proxima* & *ſimplex* ratio cur *acida coagulent* & *amara incidant*, omnes *phyſicos* & *chymicos*, quod *cum illorum pace* dictum eſſe volumus, alte & conſtanter *latet*: neque in hoc defectu *microſcopia* utilitatem aliquam unquam hactenus attulerunt, cum quibus forte *figuræ* ſalinarum particularum explorari debuerant: neque etiam exacte deſcribi poteſt, quo *motu incidentia* operentur, an videlicet ſalia illa incidentia in *humores* inſultent, hoſque *pungant* & *quisnam* genuinus *impulſor* ſit, qui hæc ſalia in motum transferat, id certe *adeo perſpicue* demonſtrari non poteſt, neque æque hæc *demonſtratio*, ſi quoad omnia requiſita vera eſſet, *tantam utilitatem* arti medicæ afferret; quare merito *à tantis ſpecioſis* & inutilibus ſubtilitatibus abſtinemus: illud ad minimum ex *effectu*, (quoniam rationes *à priori* deſunt & ſpeculatorem deſtituunt, ni quisquam *nomina fingere* & *obſcura principia* obtrudere & ſupponere adeoque per *petitionem principii* philoſophari malit,) colligere & obſervare licet, quod cum *humiditate aquoſa* ſoluta talia *ſalia* facilius & efficacius operentur & quidem per *modum* ſic dictæ *inciſionis*, *attenuationis* & diſſolutionis: hinc *ſalia fontana*, cum *aqua extenuata* citius *incidunt*, quam *pulverulenta*, inde eſt cur *acidulæ*, *thermæ*, *ſal anglicanum*, *ſalia tartariſata*, *ſal mirabile*, *citius* & *potentius* incidant, quam

quam salia *fixa*, *pulverulenta* & *communia digestiva*: exinde concludimus, quod hunc *Incisionis* effectum multum *allevet* & promoveat materiarum *tenacium* & spissarum sufficiens *humectatio* & dilutio: habent vero etiam *incidentem* talem qualitatem subjecta *salino-sulphurea* & quidem *subtilia*, neque admodum fixa, quæ per motum *caloris* adeo *impelluntur*, ut materias *spissiores*, quas offendunt efficacius incidant & *dissolvant*, hujus indolis sunt *Zingiber*, *arum*, *squilla*, *Synapi*, *cepæ* & diversa *acria* & simul *amara* subjecta, velut *Cochlearia*, *Fumaria*, quorum principia subtilia salino-sulphurea facilius per motum caloris exaltantur & in materias circumjacentes mucidas projiciuntur: quod vero talia subjecta incidentem suam efficaciam in *pulmones* & *renes* extendant, ex illa *speciali relatione materiarum* ad se invicem fluit, qua *una* materia *in alia* facilius hæret, aliam facilius alterat & *cum alia* facilius *congreditur*.

§. XI.

Brevibus etiam aliqua de ABSTERGENTIBUS notare lubet: hæc enim in tantum Evacuantium numero eximere placet, in quantum materias *excrementitias* ad faciliorem evacuationem *præparant*: hæc præparatio vero in illo effectu consistit, quod has *inutiles* materias, partibus *solidis* adhærentes, abstergentia *dissolvant* & ab hoc *nexu* liberent: adeoque *Abstersio* vi vocis nihil aliud est quam materiæ inutilis *separatio* & remotio à *partibus* & *organis* vitalitati inservientibus, ne materia talis successive vel partium illarum *structuram* lædat, vel *usum* earundem impediat & sufflaminet: & talis *Abstersio* vel *internè* vel *externè* succedit: in *genere* quidem *Abstersio medica* & pharmacevtica involvit *remotionem spissioris* & simul impurioris materiæ à partibus *sanis* & integris, aut etiam à partibus *exulceratis* unde in *phthisi* & *hectica*, sive in *ulceratione pulmonum* aliarumque

que internarum partium abstergentia remedia locum inveniunt; quemadmodum etiam *externæ* ulcerationes superficiales *refractariæ* & valde impuræ *efficaciori* quadam Abstersione interdum indigent: est vero effectus abstersorius *diversus*, prout circumstantiæ variant: etenim quando partibus *glandulosis*, porosis & *cribrosis* in- & adhærent *spissiores* impuritates, tunc communiter *prædicta incidentia* remedia *abstersoria* qualitate prædita sunt, dum soluta salia *viscositatibus* se insinuant, hasque *diluunt*, eluunt, *dissolvunt* & *mobiles* atque volubiles reddunt, quo posthac facilius transprimi & separari queant: & hujus facultatis sunt *salia* illa famosa *detersiva amara* & lixiviosa: quin ipsa illa salia *saponaria alcalina* ejusdem utilitatis sunt, quæ cum *acidis* & *biliosis* inquinamentis *primarum regionum* congrediuntur, ut sub *motu* hoc, quo *acida* & *alcalia* inter se conveniunt, impuritatibus illis acescentibus *mobilitas* concilietur & hinc *heterogeneæ* tales substantiæ facilius *removeri* & *emoveri* queant: non minus subjecta pharmacevtica cum materiis *spissioribus* & simul impurioribus in corpore humano modeste *fermentantia*, *abstersiva* hac virtute prædita sunt, qualia sunt *dulcia*, *mellita*, *prunata*, *passulata*, *mannata*, *tamarindinata* & similia: quin ipsa etiam *therebinthinata* mediante *sulphureo-resinosa* & *salina* sua substantia, alias *spissiores*, mucido-seroso-lymphaticas materias *dissolvunt*, *colliquant*, *attenuant*, eoque ipso abstersionem adjuvant, non alio quam tali dissolutorio & resolvente modo atque effectu: ad hunc *abstersorium* effectum vero ex *una* quidem parte *remedium*, ex *altera* vero, *natura* concurrit, *illud materiam* peccantem *alterat*, colliquat & resolvit, *hæc* eandem posthac *è viis* atque *partibus* proprimit & *ultimum* abstersionis *effectum* committit: Proinde etiam dantur *externa abstergentia*, quæ sordes *viscidiores* ab ulceribus removent; *non alio* operandi modo, nisi vel *spissas* materias *resolvendo* & *subtili* atque efficaci motu

per-

pervadendo, vel *fermentativa* commotione *colliquando* & penetrando, vel *septica* quadam qualitate, *corrodendo* eoque ipso in *mobiliorem* consistentiam convertendo: hujus indolis sunt decocta *amara* & *therebinthinata*, *mellita* & *corrosiva*: simili etiam ratione & operandi modo *mellita* remedia *ulcera pulmonum*, *hepatis*, *renum* abstergunt & *repurgant*, dum mediante *sanguine* ad prædicta loca pertingunt, cum *impuritate* ulcerosa *acetosa* congrediuntur & *subtilem fermentativam* commotionem suscipiunt, eoque ipso hanc saburram ulcerosam *mobiliorem* reddunt, quo ab *affectis* partibus facilius *secedat*, ut aliqualis *repurgationis* effectus consequatur: tanto magis vero hic *Abstersionis* effectus facilitatur & promovetur, quando sufficiens *humectatio* conciliatur, ubi *spissiores* impuritates una *eluuntur* & cum remediis sic dictis abstergentibus in *fluidiorem* consistentiam convertuntur: præterea etiam *Abstersoriam* vim habent *teneriora mucilaginosa* & *gelatinosa* remedia, quæ cum consistentiâ suâ *spissiuscula subtiliores salinas*, *sulphureas* aut *biliosas* substantias, *intimius* & subtilius partibus *tunicaceis* & *membranaceis* adhærentes, *involvunt*, implicant & *eluunt*, ut deinde eò melius, *citius* & facilius à partibus illis *separari* & ut vulgo dicitur *abstergi* possint: hinc in *tussi acri*, *catarrho rhevmatodeo*, *rhevmatismo*, affectibus *cholericis* talia abstergentia *simplici*, sed satis efficaci, *securo* & utili modo conducunt: denique *singularis* ille modus abstersionis est, quando oblata quædam *salina* remedia non modo diversas materias *colliquant*, sed & *partes* continentes & contiguas *stimulant*, quo ad easdem *copiosior humiditas* advehatur & cum hac contentæ materiæ *spissiores emolliantur* & mobilitentur, quo denique eo facilius ab illis partibus, in quibus hactenus hæserunt, removeri & abstergi queant: ex quibus animadversionibus nunc liquet, quam *diversus* sit *modus*, quo sic dicta remedia abstergentia operantur, pro-

ut ipsæ *causæ* & occasiones, absterfionem requirentes, discrepant.

§. XII.

Progredimur jam ad ABSORBENTIA remedia, quæ singularem *usum* & *utilitatem* in Medicina Practica habent, quorum modum operandi, ne quisquam *sinistrè* illum interpretetur, nosse etiam expediet: est vero Absorbentium *appellatio* iterum *analogica*, ubi minime sibi quisquam persuadere debet, quasi Absorbentia remedia *simplici* & *communi* quodam effectu alias materias *devorent*, ingerant & in *suam substantiam* convertant; vel quasi *vaginæ* instar alia *spicula* salina in *cavitates* suas recipiant, recondant & occludant, ut hæc *salia* sylvestria, peregrina & *inimica* corpus afficere & lædere haud queant: illud vero *in genere* sciendum est, quod hæc *Absorbentia* medicamenta aliarum materiarum *præcipites noxias* efficacias hebetent, enervent, *obtundant* & velut *resorbeant*, ne *sui juris* maneant & in simplici *concentrata* sua qualitate noxam pariant: hinc talia Absorbentia subjecta, aliarum materiarum *essentiam* quidem *non immutant* aut invertunt, sed *pristinam* illarum *qualitatem* variant, ne *adeo nociva* & suspecta sit: hac ratione hæc *Absorbentia* remedia *variis* aliis operationibus *therapevticis* subserviunt & *Abstergentibus*, *Aperientibus* & nonnullis aliis *cooperantem* suam utilitatem conciliant: sunt itaque *Absorbentia* medicamenta utplurimum *terrea insipida* corpora, quæ propterea cum nullo speciali & *specioso salino* principio operantur, nisi quisquam *calcareo alcalinam* substantiam accusare velit, quæ tamen in *simplici* & communi *Absorbente* & refracta illius dosi admodum *exigua* & vix notatu digna est; unde rectius cum *terreo* suo principio *physicum* illum effectum sic dictum *Absorbentem* perpetrant: *congrediuntur* itaque *Absorbentia* secundum effectum, nomini suo competentem, cum materiis *salinis*, *acribus*, *acidis*, stimu-

mulantibus & nonnunquam plane *corrosivis*: & sicut *incidentia* & quædam *abstergentia* remedia *salinæ* indolis sunt, quæ aliquando cum *insipida* tenaci mucositate commercium habent, ita viciſſim *Absorbentia insipida* cum materiis *salinis* pugnant: & tales materiæ nonnunquam in *partibus* hærent, aliquando *per humores* sunt diffusæ; uti nonnunquam *serum acre*, valde *salsum*, per *massam sanguineam* dispersum per *Absorbentia* remedia *emendatur*: & quemadmodum ad interna & externa *ulcera* tale *acre* serum affluens corruptionem *auget*, aut quemadmodum *ipsa* talis ulceratio ejusmodi *acres* humores *generat*, ita proinde in tali afflictione *Absorbentia* medicamenta non exiguam utilitatem habent: nititur vera Absorbentium *operandi modus* illa *relatione* & combinatione, qua *acidæ* materiæ erga *terras macras* & siccas sese habent: inde è *chymicis* simpliciſſimis experimentis constat, quando vel magis vel minus *concentrati* liquores *acidi* cum *terrestribus* talibus corporibus commiscentur, hinc contingit, ut *acidi* illi liquores *terras* adjectas *dissolvant*, corrodant, cum hisce congrediantur, *superficietenus* iisdem adhærescant, ut nunc *crassior* quædam mixtio succedat, quæ tamen *facile* iterum *dissolvi* potest; quare *quælibet* molecula ex *acido* & *terreo* principio constat, unde etiam imposterum *acidum* illud menstruum non amplius *sui juris* est, sed *corrosivam* suam *efficaciam*, *saporem*, *odorem* & ex parte etiam *colorem amittit*: etenim *sapor* acidus & *effectus* corrosivus *infringuntur* & hebetantur, quod *idem est*, ac *acidæ* materiæ adjectam *terram absorbeant*, i. e. in nexum & *mixtionem* suam complectantur: & hic est modus, quo eadem *Absorbentia* etiam in corpore *vivo* operantur, ubicunque enim illa tales humores *acres*, salinos, acidos, *corrosivos* & *biliosos* offendunt, ibi hi eadem aggrediuntur, *solvunt*, *absorbent*, sed eo ipso in sua *acrimonia minuuntur*, ut proinde connexæ *stimulationes* evilescant & varii *perni-*

ciosi effectus extinguantur: & hic effectus longe *simplicior* & evidentior est, quam si *obscurum* quoddam *sulphur* aut *sal* in *Absorbentibus* accusare velimus; *moderamine* vero opus est, si *Absorbentia Aperientibus* inservire debent, cum facili negotio evenire possit, quo sub *liberaliori illorum* ordinatione suspectæ *impastationes* & *incrassationes* inducantur; in quocunque itaque affectu aliqualis *vera acrimonia* adest, ibi *Absorbentia* remedia *genuinum* illum effectum edunt, per quem *Absorbentia* audiunt: neque æque necesse est, quo semper in aliquo morbo *crassa aciditas*, salsedo aut *acrimonia* adsit, cum Absorbentia corpora *successive*, leniter, *subtiliter* & efficaciter *remissius acidis* liquoribus combinentur, uti hujus veritatis multiplicia tam *œconomica*, quam *speciosius* artificialia & *chymica* experimenta prostant.

§. XIII.

Ad ANTISCORBUTICA remedia horumque modum operandi procedimus, ubi brevibus præmonemus ne in *scorbuto* accusando & *antiscorbuticis* remediis *fingendis* faciles & pronos nos exhibeamus, sed secundum hujus affectus *indolem* & *qualitates* prudenter judicemus: etenim *scorbutus* est morbus plane *specificus*, quare *antiscorbutica* remedia *specialibus* qualitatibus prædita sunt; quæ licet etiam in *aliis* affectibus *aliquam* opem afferant, tamen iisdem non cum *tanta* efficacia & *proximiori convenientia* prosunt, ac *scorbuto* prodesse deprehenduntur: & ita quidem *scorbutus* est malum *complicatum*, consistens in *lentescente* sanguinis *spissitudine*, seri *acrioris* copiosa collectione & *deficiente* mixtione cum sanguine; sive ut *Hippocrates* in *Libr. de Prisca Medicina* de salibus dicit: *ubi quid horum secretum, atque ipsum in se ipso fuerit, tunc & conspicuum est, & hominem lædit*: hinc *antiscorbutica* talia sunt remedia, quæ *lentescentem* hanc sanguinis *spissitudinem* dissolvunt, *lympham* & mucositatem *coagulatam* intimius

mius *attenuant*, ferum etiam *acre liquant* & fundunt five *refolvunt* & ad faciliorem *fe* & *Excretionem* præparant: pro hoc fcopo vero non *communia Refolventia* & colliquantia remedia fatisfaciunt, quæ *lentefcentem* illam fpiffitudinem *non fatis intimè* ingrediuntur atque penetrant, neque etiam propterea hæc Antifcorbutica *fpecialia* remedia tam *facile* aut *liberaliter* aliis fanguinis *fpiffitudinibus* & fimplicioribus & communioribus opponenda funt, ni fufpectas *fpumefactorias* fanguinis commotiones caufari debeant, unde & ufus & *modus operandi* Antifcorbuticorum remediorum fingularis & *fpecialis* eft: requirit vero *lentefcens* fpiffitudo fanguinis non *debilia*, fed *efficacia* remedia, unde vulgo dicuntur *Antifcorbutica* remedia cum *fale acri volatili* prædita, quæ eo *potentius*, eoque *intimius* alios humores invadunt & *penetrant*: quando itaque hæc *falia fubtilia* & mobilia in corpore *folvuntur*, & cum *caloris* motu impelluntur, tunc maffam fanguinis *fpiffam* & *ferum acre* mucilaginofum potenter invadunt, fubtiliter & *efficaciter divellunt* atque diffolvunt, quæ falia cum de *volatili* qualitate participent, ita non modo *facilius* humores *fpiffos* fimplices aggrediuntur, fed & in *falfedines fixas* fcorbuticas æque facile operantur, adeoque dyfcrafiam *ferofam* & connexam *fpiffitudinem* fanguinis fpecialem efficaciter alterant & invertunt; & quanquam *alia refolventia* remedia in fcorbuto non ita *penitus inutilia* exiftant, tamen *tantum* non efficiunt, ac *hæc Antifcorbutica* remedia, quorum falia in *mucilaginofo-ferofam* fubftantiam *magis*, quam *in fanguinem* fimpliciorem operari deprehenduntur, hinc in fcorbuto non tam facilè *orgafticas* commotiones caufantur, ac *alia* refolventia *fulphureo-falina* remedia, quæ *plus* de *fulphureo* principio participant, quod efficacius ad inteftinas *fpumefactorias* commotiones concurrit; contra in *Antifcorbuticis* remediis

fali-

ſalina principia *præ ſulphureis* abundant, unde magis *colliquantem* efficaciam habent: non vero propterea *omni ſulphureo* principio deſtituta ſunt, ſed *ſubtile* & ſatis *efficax* tale ſulphur poſſident, teſtimonio *fumariæ* & *Cochleariæ*: ſed hæc ipſa etiam *Antiſcorbutica* ſi adhibentur *liberali* manu aut *indiſcreto* uſu in ſubjectis *floridioris* ſanguinis & mobiliorum humorum, imprimis in *infantibus*, tunc per hoc ſuum copioſum ſal *acre* ſubtile *immoderatas* commotiones *turgefactorias* cauſantur; ex quo phænomeno liquet, *quantæ efficaciæ* talia remedia ſint, quæ *ſpecialius ſcorbuto* oppoſita eſſe deprehenduntur, quæ propterea *non promiſcuè* ordinanda ſunt: neque etiam tam *facile* ſcorbuti præſentia accuſanda, ubi *alia* calamitas *morboſa* affligit, alias hæc *Antiſcorbutica* remedia ſecundum ſuum *ſpecialem* modum operantia veram & *genuinam cauſam* non aggrediuntur & ita *contrarios* effectus edunt, aut ad minimum illa *circumſpectio* adhiberi debet, ne *efficaciora* talia Antiſcorbutica medicamenta nimis *ſecure* nimisve *copioſe* exhibeantur, quæ regula præter alios morbos etiam præcipuè in *affectu hypochondriaco* ſervari debet, quam *potens* & *intimius* ille operandi modus remediorum *Antiſcorbuticorum* facile *moleſtè* afficit & *exacerbat*, ni cum remediis talibus exactum *moderamen* ſervetur: de reliquo non parum hunc *Antiſcorbuticorum* modum operandi ad *ſalutarem* effectum promovent *diluentia* adminicula, quæ *ſpiſſos* humores humectant & emolliunt, ſeroſos vero *acres* temperant, extenuant & in ſua *acrimonia enervant*: neque vero tantum hæc Antiſcorbutica medicamenta humores *alterant*, ſed eo ipſo *naturam* alliciunt & invitant, quo *præparatos* tales humores melius & *facilius excernat*, quid quod ſubinde *propter hoc ſal acre*, quo Antiſcorbutica gaudent, *diureſis* exſtimulatur, ut *ſerum abundans* copioſius excernatur, eoque ipſo hæc *dyscraſia* emendetur: hinc remedia

dia illa *ferosis* evacuationibus *facilitandis* & ex parte *exstimulandis* inserviant: quippe qui *modus* ille est, qualem hactenus indicavimus, quo *Antiscorbutica* remedia *operari* solent.

§. XIV.

Ne vero famigerata illa EDULCORANTIA remedia oblivioni tradamus, illorum hoc ordine mentionem injicere placet; antequam etiam horum operandi modum explicemus, necesse esse judicamus, quo à *plebejo* illo *Edulcorantium* sensu dissuadeamus, quoniam simplex *dulcificatio* corporis per hanc qualitatem nullam *directam utilitatem* habet: Versatur vero *Edulcoratio* circa humores *acidos*, *austeros*, *acres*, sive ut juxta *communem stylum* loquamur circa *acrimoniam* sangvinis, quæ quia in se spectata à *naturali* & *sana* crasi discedit, adeoque vario modo ad *corruptionem* disponit, subinde etiam *partes* corporis *textas* & *structas* moleste afficit & *stimulat*, imo *teneras* & subtiles partes *membranaceas* plane aggreditur & *corrodente* quodam effectu violat, propterea in eadem *prava* & *vitiosa* qualitate aliquali alteratione & *correctione* indiget; & hæc emendatio ab *opposito* suam denominationem nacta est, sicut vulgo *aciditati* & acrimoniæ *dulcedo* opponi solet: *medico* vero sensu illa *edulcorantia* appellanda sunt, quæ *salinam* humorum *dyscrasiam* eousque *emendant*, quo naturalis & *sana crasis* iisdem humoribus *restituatur*; ubi frustra *dulcis* sapor & qualitas humoribus conciliatur, quoniam ipsæ *dulces* substantiæ facile *acescunt* & in simile *corrosivum* acidum degenerant: neque tamen propterea homines, de vita *nimium solliciti*, dulcia penitus *reformidare* & exhorrescere debent: *Edulcorantia* vero sensui & usui *medico* accommodata non *meliora* sunt, quam quæ *impuritates* illas, quotquot sanguinis *dycrasiam* induxerunt, removent & educunt & hoc nomine *omnes* evacuationum species *edul-*

corantem effectum habent, dum corpus & præcipue *humores* ab illis materiis, quæ *acrimoniam* & qualemcunque aliam *sapidam cacosin* causantur, liberant: quæcunque etiam consilia & auxilia *præcavent*, quo minus materiæ *acres*, *salinæ*, *sulphureæ* nimia quantitate intra corpus ingerantur, illa *remotivè* operantur, quo humores *edulcorentur*: aut quæcunque adminicula *excretiones* tali *proportione* promovent, qua *ingestionibus* respondent, illa *edulcorantem* effectum habent: & hic *simplicissimus* edulcorationis modus est, qui œconomiæ *vitali* exactè convenit & *rationi* æque ac *experientiæ* exquisitè quadrat: quodsi etiam artifex quamcunque aliam *speciosam* methodum *edulcoranti* effectui destinatam adhibuerit, hac *præcedente* neglecta, tunc cura mere *palliativa* & fucata est, siquidem impuritates salinæ modo *quadantenus involvuntur* & *noxius* illarum effectus *retardatur*, sed eo ipso sub mixta & *confusa* tali qualitate & consistentia eædem *accumulantur*, ut denique *involucrum* & vehiculum talium *heterogeneitatum* una cum *principali* materia *peccante* corrumpere & *nocumentum* suum *disseminare* inchoet, ut *ultimus dolus* malignitate sua *priorē* superet: ex eo inferimus & *demonstramus*, quod securus & *sincerus* Edulcorationis modus atque effectus in tempestiva & legitima *impuritatum evacuatione* consistat; reliquus enim edulcorationis modus ad hunc *principaliorem* collimat: ita enim *Edulcorantia* quædam operantur dum *absorbent acidas*, *biliosas* &c. impuritates, quo sensu, usu atque effectu *absorbentia* Edulcorantium numero accenseri possunt, per hæc enim remedia illarum heterogeneitatum *acredo* corrigitur & infringitur, quo minus *noxios* suos effectus exserere queant: eadem ratione *diluentia*, *humectantia* edulcorantem efficaciam habent, dum partim *salinas acres* impuritates *extenuant* & dilutione tali infringunt, partim ad *faciliorem*, citiorem & copiosiorem *evacuationem* præparant:

ejus-

ejusdem censûs atque valoris sunt *gelatinosa* , *mucilaginosa*, *pinguia*, *lacticinia*, *pultacea*, *emulsiva* & quælibet *simpliciora oleosa* & *lenientia*, quæ singulas illas materias quales humoribus *acrem* & salinam *dyscrasiam* conciliant, *involvunt*, demulcent, elubricant & coercent: *proprie* vero sic dicta *dulcia* & Edulcorantia hoc loco *longe minimam* sibi vindicant partem, cum magis *physico*, quam *medico* usui respondeant: quicquid tamen *interdum* dulcia pro hoc scopo conferunt, mediante *mucilagine* sua connexa efficiunt: sed cavendum etiam est, ne ex *sinistra interpretatione* & applicatione edulcorantium *falsæ* deinde *theoriæ* conficiantur, quale quid evenit, quando per *internum lactis* usum nonnunquam *spasmodici* affectus *mitigantur*: ubi frustra quidam ad *simplicem Edulcorantem* lactis effectum provocant, aut salia illa *stimulantia*, pungentia & *rodentia* in ejusmodi affectibus accusant, ubi *simplex lenitio* majoris *valoris* est in tali effectu, quam *ominosa* illa & *abstrusa Edulcoratio physica*, quæ satis sæpe concurrentibus circumstantiis non respondet: error vero hujus malæ Edulcorantium interpretationis & explicationis exinde provenisse videtur, quia *Edulcorantia* remedia de *tenui mucilagine* participant, quæ cum *acidis* principiis mixta *dulcem* saporem causantur, unde quidam *dulci* sapori vim *medicam* adsignarunt, *lenientem* vero & involventem *mucilaginosæ* substantiæ qualitatem *neglexerunt*, inde factum ut edulcorationis effectus hominum animos occupaverit, **man müsse das Geblüt versüssen** : huc pertinet, quod juxta communē æstimationem *dulcedinis* benignitas & *suavitas* præferatur, *aciditatis* vicissim *malignitas* declametur, ut propterea & varii medici & reliqui homines Edulcorationis methodo, juxta *plebejum* hunc sensum subscribant, cum tamen per justas *evacuationum* promotiones *optima Edulcoratio* obtineatur.

§. XV.

Placet etiam hoc ordine DISCUTIENTIUM remediorum mentionem facere, illorumque modum operandi indicare; præmonemus vero quod inter *Diſcutientia*, *Reſolventia* & *Aperientia* aliqualis *convenientia*, ſed etiam viciſſim quædam *diverſitas* intercedat: hoc *diſcrimen* in eo conſiſtit, quod *Diſcutientia* magis commercium habeant cum *contumacibus ſtagnationibus*, *ſtaſibus*, *obſtructionibus* & *inflammationibus*, quam Reſolventia & aperientia; deinde diſcutientientia etiã magis ſeſe ad *topicum* uſum extendunt, quam reliqua, licet diſcuſſio etiam per *modum reſolutionis* procedat: ita enim non exiſtimandum eſt, quaſi *internus* diſcutientium uſus *talem* effectum involvat, quod remedia hujus nominis ita ſimpliciter ad *locum affectum* pertingant & in illo cum aliqua *vi* materias hærentes & extra legitimum *progredientem* & tranſeuntem motum conſtitutas, *diſſipent*, diſpergant & diſtrahant, ſed modus *internæ* diſcuſſionis alterius eſt conditionis, *Diſcutientia* enim remedia communiter & *primario* participant de principiis copioſis & *ſubtilibus ſulphureis*, quæ ſi liberata & *attenuata*, inſuperque in *maſſam ſanguinis* recepta fuerint, excitant & *augent* motum *inteſtinum* in ſanguine, qui per ſe ad *attenuationem* & *reſolutionem* imo connexam *diſcuſſionem* materiarum *mixtarum* & *occluſarum* contribuit: proinde vero etiam incitatur & *augetur* motus *progreſſivus*, ſub quo augmento *ſtagnationes* reſorbentur, *ſtaſes* referantur, humores *occluſi* & in *progreſſivo* ſuo motu impediti *ſucceſſive* abſterguntur & *avelluntur* in ſanguinem *alluentem* recipiuntur iterumque in *priſtinum motum* atque *progreſſum* reducuntur, ut *conſequenter* Diſcuſſio ſuccedat: tanto facilius hoc contingit, ſi ad *locum affectum* à natura *particulari directione* & proportionata activitate humorum *affluxus* congeritur, ſub quo vegetiori & *efficaciori* affluxu humores *ſtagnantes* aut in *ſtaſin* dela-

delapsi successive in *circumferentia* & ambitu suo abraduntur & *resorbentur*, donec hæc Discussio *meditullium* stagnationis & staseos attigerit, adeoque penitus ad *salutarem* & necessarium effectum & eventum pertigerit: & in hoc *interno* discutiendi modo *natura* humana perquam *operosa* esse deprehenditur, quæ *motus* eo *dirigit*, quo *Discussionis* effectus *consequatur*, nudus enim humorum *impulsus* non absolvit negotium & æque facile ad *stagnationes* & *stases* inducendas, confirmandas & *augendas* contribuit, ac *discutiendas* & dissipandas, ni *natura* remediorum discutientium *efficaciam physicam* tam in genere *dirigat*, ne *noxam* pariat, quam seorsim ad *locum affectum* applicet, quo *salutaris* effectus proveniat: haud enim ullo jure, ullave ratione ex *merè physicis* & *mechanicis* causis, excluso hoc *palmario* naturæ concursu, *Discussionis* effectus deduci & explicari potest, ni crassis *suppositionibus* & *petitionibus principii* quisquam contentus esse malit, præprimis cum virtus Discussoria *remediis* hujus nominis non sit *absoluta*, quoniam hæc *remedia* in *humoribus* primario & *simplici* sua efficacia per *modum* & *motum physicum intestinam* commotionem augent, quæ licet *resolventem* effectum post se trahat, tamen *altioris* momenti est, quomodo hic resolvens effectus ad *locum affectum* promoveatur, aut quomodo tam diu *continuet*, donec ad locum affectum pertingat, quomodo præsentem *stagnationem* & *stasin* aggrediatur, quomodo *vi* sua *physica* cum justa *proportione respondeat afflictioni*, nam si inter *τὸ resolvens* & *resolvendum* nulla *proportio* intercedit, *frustra* tunc expectatur *salutaris* effectus & eventus: quod *externa* discutientia attinet, tunc illa communiter *non alterius* indolis sunt, quam *sulphureæ, spirituosæ, salinæ*, quæ partibus affectis *immediate* applicata illarum *tonum augent* & *nervina* virtute roborant, inde evenit, ut *subterjacentes stagnationes* aut *stases* humorum efficacius *transprimantur* & sub

fortiori tonica partium *conſtrictione* diſſolvantur, *divellantur* & ita *diſcutiantur*; vel hæc principia *ſubtilia* & volatilia *intrant poros* affectarum partium & cum ſaguine *alluente* ſe *commiſcent*, proinde motum *inteſtinum* augent, præſentem *ſtagnationem* & *ſtaſin* potentius invadunt, aggrediuntur, *ingrediuntur*, reſolvunt, *diſſolvunt* & diſcutiunt: id quod tanto facilius contingere poteſt, quo *proximius* hæc *ſubtilia* & mobilia principia præſentem labem *attingunt*: fruſtra itaque *extrinſecus* talis diſcuſſio tentatur, ubi ſtagnatio aut ſtaſis *intrinſecus* hæret, ad quam *intimiorem* regionem remedia diſcutientia *non penetrant* inde colligere licet, quid *Diſcutientia topica* in *Peripnevmonia*, *Hepatitide*, &c. proſint, ubi potius effectus qualiscunque etiam *Diſcuſſorius* forte *conſequitur*, nudæ *naturæ* activitati & *directioni* adſcribendus eſt; de *Camphoræ* uſu *externo* ſeorſim hæc monere lubet, quod illius *volatilia* principia fragrantia, non modo ſecundum hunc jam traditum modum operentur, ſed quod etiam *poros cutis* adeo efficaciter *amplificent*, ut ab *intra* ſub diſcuſſionis effectu genita *ſubtilia* apoſpaſmata ſeroſa facilius *exſpirare* & ita eo melius & ſincerius *Diſcuſſio* ſalutarem effectum impetrare poſſit: ob eandem etiam rationem eadem *camphora extrinſecus* applicata *diaphoreſin* facilitat: denique *differentia* in hoc effectu *diſcuſſorio* annotanda & inculcanda eſt, quod repreſſionis *adſtrictoriæ* aut potentioris *retropulſionis* effectus *alio modo* atque *gradu* procedat, quam qui propiori ſenſu *diſcuſſioni* annumerari debet: de qua re ſupra ubi de *adſtringentibus* ſermo fuit, actum eſt.

§. XVI.

Cum in præcedentibus circa diverſam talem ſpeciem *Alterationum* occcupati fuerimus, quæ *humorum attenuatio-*

nuationem, *discussionem*, *commotionem* & *promotionem* concernunt, ita nunc *oppositam* quandam qualitatem perlustrare volumus & præcipue hoc ordine INCRASSANTIUM modum operandi explicare cogitamus: sed ipsa hæc *denominatio* satis clarè exprimit *modum operandi*, qui in eo consistit, quando partibus *fluidis*, *mobilibus* & ad commotiones atque emotiones pronis, tales *causæ* & talia *instrumenta* atque adminicula applicantur, quæ iisdem aliqualem *spissitudinem* & *crassitiem* conciliant, quo minus *suspectis* illis *commotionibus* atque *emotionibus* obtemperent: nunc vero ex ipsa humorum *indole* inquirendum est, *qualis* videlicet humor *incrassationi* facilius obnoxius sit, ubi facile patet quod *serum* in se spectatum non modo ob *tenuia* principia, sed & ob *mobilitatem* suam plus *attenuationi* quam inspissationi expositum sit: interim *in genere* de *massa sanguinea* constat, quam valde propendeat in *crassitiem* & *coagulationem*, adeo ut *multiplices* causæ eo contribuere observentur: in hac massa sanguinea vero nullus humor facilius suspectam talem *crassitiem* assumit, quam *mucilago* & *lympha*, quippe qui succi illius *consistentiæ* eorundemque *principiorum* sunt, ut ab aliis principiis & qualitatibus *physicis* facile in hanc crassitiem converti queant: *lympha* enim *gelatinosam* habet indolem, quæ propterea *refrigerata* vel *debilius commota* vel cum *salino* principio inquinata facile *spissitudinem* induit: *mucilago* vero quando non sufficienter *humectatur*, aut negligentius *commovetur*, vel cum *acido* subjecto imprægnatur, perinde facile *tenacem* crassitiem assumit: quapropter aliquando *incrassatio* succedit, quando humores *segnius*, debilius & negligentius *circulantur* & per partes *porosas* transprimuntur: huc *sedentarium* & *otiosum* vitæ genus efficaciter contribuit: ea propter *hyberno* tempore, ubi homines non *tam valide* corpus exercent atque *movent*, quam alio, humores *spissiores* & crassiores existunt, e qua *spissitudi-*

ne

ne ſuccorum varii *morbi* proveniunt: viciſſim per *vegetiorem* & frequentiorem *commotionem* corporis *reſolutiones*, *apertiones* & *attenuationes* therapevticæ promoventur & facilitantur: porro incraſſantur humores, quando illud ſimpliciſſimum adminiculum ſubtrahitur, per quod ſucci diluuntur & attenuantur, videlicet quando *ſufficiens humectatio* denegatur, unde *parcus potus* & *ſolidorum copioſa* aut ſufficiens ingeſtio ſanguinis & connexorum reliquorum ſuccorum ſpiſſitudinem & *craſſitiem* conciliat, ſicut contra *ſimplicisſimus* & *naturæ* maxime conveniens ille eſt modus, quo ſuccorum *crasſities* emendatur, quando *interne* corpus ſufficiente *humectatur* & *fluida* majori copia, quam *ſolida* ingeruntur; porro *incraſſantur* humores, quando frequens *refrigeratio* corpori inducitur: *frigus* enim *gelatinam* in tantum *inſpiſſat*, quoniam motus *caloris* gelatinoſas moleculas *diſtrahit* ne conglutinentur & ſpisſitudinem induant: *frigus* contra vel *condenſantem* efficaciam *activam* habet, vel *privative* ad *incraſſationem* humorum concurrit, dum ſub eodem *gelatinoſæ* & *mucilaginoſæ* moleculæ *coaleſcunt*, reliquas etiam *tenuiores* particulas una in idem *coagulum* & *ſpiſſamentum* transferunt: hinc homines multum *in frigore* degentes ſangvinis *ſpiſſitudinem* nanciſcuntur: huc etiam contribuunt *balnea poſitive frigida*, quæ ſuſpectam ſangvinis *craſſitiem* cauſantur: quid quod ſi homines *intrinſecus* frequenter valde *frigida* ingerunt, eo ipſo etiam ab intra ad *inſpiſſationes* humorum diſponuntur: de reliquis *Refrigerantibus* remediis *alibi* dicendum erit: *alius* modus *incraſſandi* eſt, quando paulo *majori* quantitate *acida* remedia aſſumuntur; hæc enim *mucilaginem* & *gelatinoſam* lympham tam in *partibus*, quam in *tota Maſſa ſangvinea* coagulant; quæ vero *ratio* ſit *cur acida* tales humores *inſpiſſent*, nondum *ſolide* & *perſpicue* in phyſica demonſtratum eſt; unde rectius *res* & *phænomena* conſide-

ſiderari & annotari debent, prout ſunt & actu occurrunt, neque nos huic liti impræſentiarum imiſcere volumus, *quomodo* ſalia *acida* humores *gelatinoſos ligent figantque*, an particularum *figuræ* huc quicquam conferant, (quod demonſtratu *difficillimum* erit) an *aliæ* cauſæ & rationes conſtent: nos quidem deprehendimus, quod in tali ætiologia *phyſica* multæ *ſuppoſitiones*, *imaginationes*, *fictiones*, *petitiones principii* & progreſſiones in circulum occurrant, unde conſultius ab hiſce *incertitudinibus*, fallacibus ſubtilitatibus & otioſis meditationibus abſtinemus: interim ex *experimentis chymicis* & *obſervationibus* relationum, quæ inter materias occurrunt, patet, quod *acida*, imprimis quæ de *ſulphureo-vitriolica* proſapia ſunt, *mucilaginem* limoſam aut terras limoſo-calcareas ſive ſimplices ſive humectatas in *denſiorem* combinationem, congregationem & *incraſſationem* transferant: iterum *alius* modus *incraſſandi* eſt, quando intra *fluidas* partes *major* copia *terreſtrium* & *mucidarum* ſubſtantiarum, quæ *tenuiores* materias *obviſcant*, involvunt, connectunt, ſangvinem *graviorem*, *craſſiorem*, *groſſiorem* & *ponderoſiorem* reddunt; unde *menſura una* ſangvinis *melancholici* longe *ponderoſior* eſt, quam ſangvinis *cholerici*: etenim non modo hæc *terrea* & *mucida* ſubjecta conſiſtentiam ſangvinis *impaſtant* & incraſſant, ſed & eo ipſo *impediunt*, quo minus *vegetè* & efficaciter ſangvis *circulari* & per partes *poroſas* atque cribroſas *ſufficienter*, ſatis *frequenter* atque *valide* transprimi queat, ut proinde etiam propter hanc rationem humoribus major *ſpiſſitudo* accedat; unde attenti practici probe norunt, quid *frequens* & *copioſus* uſus *abſorbentium* in ſubjectis *melancholicis*, in affectu *hypochondriaco*, *catarrho tenaci*, febre *intermittente*, *obſtructionibus alvi* & *viſcerum* efficiat: ubi experientia ſufficienter illius *iniquitatem* atteſtabitur: utut vero humorum *craſſities libero progreſſui* & motui, nec non *connexis* aliis functionibus non parum interdum, imo utplurimum *præ-*

G *judi-*

judicat, tamen aliquando in medicina practica *tales casus* occurrunt, ubi *moderata* incrassatio & *necessaria* & *utilis* existit : placet inter *varios* alios casus tantum hoc loco exempli gratia producere & allegare illam circumstantiam, quando intra pulmones *subtilis* materia *serosa salino-sulphurea* sequestrata fuit, quæ teneram & *sensibilem* texturam pulmonum valde affligit atque stimulat, ut propterea pertinax & *impetuosa tussis* superveniat: quoniam vero *tenuis* hæc materia propter hanc suam *subtilitatem crasso* tali modo exturbari non potest, propterea *moderata incrassatio* hanc difficultatem lenit & corrigit: quod etiam valet in *illo casu*, ubi nimis *subtilis*, pauca & *corrosiva bilis* in intestino duodeno hæret & huic una cum vicinis partibus noxam minatur.

§. XVII.

Famigerati, *simplicis* & utplurimum *securi* usus & effectus sunt in medicina Practica remedia EMOLLIENTIA, quorum operandi modum etiam brevibus observare & annotare volumus, quæ in *veterum* medicina valde usitata fuerunt: quemadmodum vero *Emollitionis notio* valde *simplex* & *perspicua* est, ita etiam *effectus emollitionis* non *difficilis* existit: quod ipsam enim *emollitionem* attinet, tunc illa imprimis cum partibus *solidis* commercium habet, quæ si *indurantur*, *condensantur*, fortius *constringuntur* & propterea in necessaria sua *flexilitate*, *mollitie*, *mobilitate* & *permeabilitate* læduntur, tunc tali *relaxatione*, *lenitione* & *emollitione* indigent, ne damna quædam confestim ingruant, quæ *liberum progressus* sangvinis & *se* atque *excretoriæ* functionis successum, proinde etiam totam œconomiam *vitalem* graviter offendunt: ast quoniam hæc condensatio & *constrictio viarum* non nisi *motu tonico* administratur, hic etiam partes *fibrosas* afficit, ita contingit, ut, si ejusmodi partibus fibrosis *emollientia* remedia applicantur, talis *laxitas* & *lubricitas* cum remediis illis hisce partibus inducatur, quo posthac motus *constrictorius* in *relaxatam* talem

par-

partem nullam efficaciam habeat, adeoque frustra urgeatur, æque ac in chordam flaccidam & *laxam* nulla *solida* & firma *strictura* transferri potest: propterea tamen cum Emollientium remediorum *usu*, licet eadem *simplicem* effectum habeant, *prudenter* procedendum, ne *salutaribus naturæ* motibus *contrario* quodam effectu atque ausu *resistamus*; sicut *methodicæ* Sectæ fundamenta & principia haud multum *ingenua*, probata & *secura* sunt; neque curationes per *contrarias* facultates *consultæ* semper & *utiles* existunt; hinc tam in *generica* emollientium ordinatione, quam in *gradu* Emollitionis servando *modestia* opus est, quoniam mediante congruo *tonici* motus *augmento*, satis sæpe *salutares* effectus obtinentur, quos relaxantia & *Emollientia* remedia, *inconvenienter* ordinata, graviter *turbabunt*; sed cum in talibus *practicis* & scitu admodum dignis aliàs animadversionibus hoc loco atque ordine diutius hærere non placeat, licet in *præcedentibus* ad *Emollientium* modum operandi agnoscendum & explicandum viam præparaverimus, ita nunc ipsum *modum* succinctè indicabimus: *Emollientia* itaque remedia sunt *mucilaginosa*, *oleosa*, *pinguia*, quorum principia sunt *mobilia*, *mollia* & *lenia*, quæ *intrinsecus* assumpta *superficiem* viarum *demulcent*, *elubricant*, *leniunt* levantque, ut per ejusmodi superficiem aliæ materiæ citius *transfluant*, neque eidem diutius *adhærescant*: proinde talia remedia partes reddunt *flexiles*, *mobiles*, *lubricas*, *molles*, dum fibrillis *pingves* aut *tenues mucidæ* substantiæ se insinuant, pristinam *stricturam* relaxant, ipsas fibrillas *turgefaciunt*, adeoque motum constrictionis *minuunt*, sed eo ipso tantum efficiunt, ne materiæ *vellicantes* has partes *offendant*, neve *dolores* singulares easdem vexent, quippe *qui* sæpius ab hoc *tonici* motus *augmento* dependent: deinde etiam hæc Emollientia remedia *interne* materias *crassas*, crudas, spissas & *siccas deliniunt* & demulcent, quo facilius *è loco pristino* moveri & denique penitus *eliminari* possint, testimonio *tena-*

cioris muci in *pulmonibus*, *scybalorum induratorum*, *calculi renibus* & *ureteribus* infixi, *muciditatis tenacioris* vias *urinarias* deobstruentis, in quibus casibus *emollientia* usurpata, tam *vias*, quam *materias* leniunt, eoque ipso *promotionem* & *emotionem* urgentis offendiculi adjuvant: ex eadem consideratione fluit *ratio*, cur *Emollientia* remedia *dolores mitigent*: etenim *dolores* proveniunt à *nimia* partium *sensibilium* tensione, *constrictione*, *extensione*, distensione & compressione, nec non à materiarum *acrium* salinarum offensione & *vellicatione*, qua partes *sensiles* affligunt: quoniam itaque *Emollientia* remedia partim has *acres* materias *involvunt*, demulcent, *leniunt* & obtundunt, nec non partes *continentes* elubricant, *obliniunt*, levigant & cum *pinguedine* atque mucilagine obducunt, partim affectas partes *tensas* & compressas *relaxant*, eopropter, *sensus* & seorsim quidem *dolor* obtunditur & *hebetatur*: ubicunq; etiam alias quicquam certis partibus *firmius* adhærescit & suspectam *duritiem* atque *siccitatem* inducit, ibi *Emollientia* multam *utilitatem* afferunt; hinc ad *crustas* separandas, ad *verrucosas* concretiones relaxandas & *indurationes* remolliendas & leniendas conducunt: eadem efficacia & operandi modo conferunt in *ariduris*, *contracturis*, *scirrhis* exsanguibus & in quocunque alio affectu immoderatæ, incongruæ atque contumaces *spasmodicæ* commotiones affligunt: & quo facilius *interne* hæc Emollientia operentur, ita præstat illa *sufficienti* quidem, ast *non prodiga* quantitate exhibere, quo mediante *massa sanguinea* ad loca afflicta sufficienti quantitate transferantur, ubi fibrillas *constrictas*, partim *relaxant*, partim ita placide *leniunt*, ut prægressæ *spasmodicæ* constrictiones *remittant*; quemadmodum remedia, quæ cum *leniente* effectu *sensum* placide afficiunt, tantum etiam contribuunt, quo *natura* cum *activo* suo concursu atque *directorio* pristinas suas *contractiones minuat*, ut ita non æque semper necesse sit, quo fibrillæ *eo usque* rela-

xentur, flaccidæ & molles reddantur, ut absoluta *atonia* in iisdem occurset, aut ut natura intra illas *tonum necessarium* transferre nequeat: quoniam sensus *placidæ*, acceptæ & moderatæ *lenitionis* eousque naturā allicit & promovet, quo eadem per *activum* concursum *tonicum* motum *temperet* & remittat, evidenti & simplici *frictionum* documento: eadem ratione, eodemque modo *Emollitio topica* succedit, quando ab extra applicata *oleosa*, pinguia, fluida mucilaginosa, lenientia non modo ad sensationem *gratæ lenitionis* sive lenitatis conciliandam contribuunt, ut propterea natura præsentes *intensiores stricturas* imminuat & ob magis *placidam* sensationem à *pristina* extraordinaria & *insolita* commotione desistat, sed & quo materiæ illæ emollientes, partes *rigide constrictas* attingant, intrent & relaxent, hinc *indurationes* eo usque alterant, ut *mollitiem* assumant; imo hinc evenit, ut post emendationem hujus suspectæ *constrictionis*, præsentis *infarctus* & stagnationis *resolutio* & *discussio* facilius impetrari possit: hinc denique *Emollientia* per diversos *gradus* applicata in *inflammationibus* superficialibus adhibita, modo hujus *discussionem* adjuvant, modo *maturationem* facilitant, quando videlicet ad præsentem *stasin* sufficientem *aditum* humoribus conciliant, quod brevibus jam de *Maturantibus* adjicere placet.

§. XVIII.

Emollientium succincta explicatio viam nobis monstravit ad MATURANTIUM operandi modum exponendum: & licet *Maturantia* sive *Suppurantia* non alia utplurimum quam *emollientia* sint, nisi in hoc negotio *Attrahentia specialem* effectum habeant, tamen quoniam *Suppurationis* processus & successus *specialis* conditionis est, propterea placuit illius hoc loco *peculiarem* mentionem facere: dicuntur itaque *Maturantia*, quæ *secundarium* inflammationis effectum, nimirum suppurationem, sive conversionem

sanguinis præcipue *subsistentis* in *pus*, promovent, ne *putrida* quædam corruptio consequatur: *modus* vero hujus transmutationis est, quando *sanguis* à tergo & undiquaque ad præsentem stasin directus atque *affluens*, principia *inflammabilia* sive sulphurea, præ aliis maxime *mobilia* & ad *putredinem* inducendam valde habilia, à præsenti *stasi* aufert & ita *fomitem putrefactionis* subducit, ut *mucida* quædam portio, *pus* præcipuè constituens, remaneat, quæ *conversio* sanguinis subsistentis in pus, quia *corruptioni* directe *opposita* est, nulla *ratione* nulloque *fundamento* corruptionibus accenseri potest, id quod constanter & passim satis diserte *Excell. D. D. Stahlius* inculcavit & monstravit, de qua consideratione præcipue concilianda est *Præfatio* schediasmatis de *Mechanismo motus progressivi sanguinis*: hæc ipsa *separatio* hujus principii *sulphurei* à *stasi* sanguinis non melius aut certius obtinetur, nisi sanguis sufficienter *affluere* & stasis *contingere* possit, quo imprimis pertinet justa & sufficiens partium affectarum *amplitudo*, capacitas & *permeabilitas*: hanc necessariam *aperturam* non parum *offendit* & turbat *nimius* inflammatorii motus gradus, quo mediante vel *affecta* pars cum sanguine magis *oppletur*, vel plus, quam proficit, cum *congestoriis* commotionibus adigitur & urgetur, ut propterea sub tali *nimio inflammationis* augmento, neque *discussio* neque *suppuratio* staseos procedat, sed interdum *stasis* præsens magis *confirmetur*, augeatur, quin per consequentem *accidentalem* effectum *sphacelatio* invitetur & *acceleretur*, cujus phænomeni *Gangræna* aliquando luculentum testimonium perhibet: ne itaque hæ *congestoriæ* commotiones, *ultra modum* atque modulum inflammationem prosequantur & quo sanguini *affluenti* justus *aditus* concilietur, eapropter *ab extra* ad affectum locum adhibita *lenientia*, mucilaginosa, pinguia, *emollientia* hunc *Suppurationis* effectum promovent & facilitant: haud enim ulla dantur re-

me-

media, quæ *per se* sanguinem in pus convertere possunt, sed cum totus *inflammationis processus* in legitimo suo ordine atque decursu actum *extraordinarie vitalem* constituat, quo mediante *corruptio*, quæ imminet, à corpore *avertitur*, propterea etiam hæc *Suppuratio* in *formali* sua ratione *naturæ* adsignandus est, neque ex ulla alia quadam causa, tanto minus vero ex *necessitate* quadam *physica* aut mechanica ortum trahit: remedia vero quæ *Maturantia* dicuntur, non nisi ad *impedimentorum* remotionem inserviunt, quo dehinc eo *facilius natura Suppurationis* actum administrare queat: unde hæc *topica* remedia *Maturationis* processum indicato nunc modo facilitant; sicuti medicamenta *intrinsecus* exhibita minime eadem ratione, *efficacia* & promptitudine *Suppurationem* promovent; neque denique *ille modus* operandi oblivioni tradendus est, quod *Maturantia* & quidem *emollientia* remedia, ad *affectam* partem applicata, interdum *poros obliniant* & exspirans *serum* subtile coërceant, quod in loco affecto partim subsistentis sanguinis *resolutionem*, partim *sulphureæ* portionis *separationem* & divulsionem à reliquo sanguine adjuvat; dantur vero etiam Maturantia, quæ *per poros* simili fiendi modo *subtile* vel *volatile* principium salinum communicant, quibuscum in præsente *stasi* deinde *sulphureum* illud principium sequestratur & pus inde coquitur & hisce subtilibus salinis principiis utitur natura, tanquam materiali *instrumento*, cum quo reliquam operationem perficit; sicut itaque *prioris* indolis *Maturantia* auxilia fuerunt *emollentia*, quin simplicia fomenta calida, ita ad hæc *posteriora* Maturantia referri merentur *cepæ*, *resinæ*: denique etiam *Suppurationem* promovent *Attrahentia* remedia, de quibus in hoc specimine brevibus adhuc quoad illorum operandi modum succinctam mentionem facere lubet.

§. XIX.

Devolvimur itaq; adhuc circa finem præsantis Speciminis ad AT-

ATTRAHENTIUM remediorum operandi modum explicandum: dum vero in alio quodam specimine ad præsentem considerationem via præparata est, quando videlicet de *vesicantibus* & *rubefacientibus* in præcedentibus actum fuit, hinc *specialiorem*, brevem tamen *Attrahentium* explicationem subjungemus: neque quidem placet *diffusiorem* rationem reddere, cur hæc remedia *Alterantium* numero adscribamus, dum ipse illorum effectus testatur, quam efficaciter eadem ad *motuum alterationem* provocandam conferant: neque etiam subinde ille *crassus* conceptus est formandus, quasi *Attrahentia* medicamenta *activè* ab *intra* & ex *intimis protrahant* humores: multo minus illa *physica* fictio locum inveniet, quasi hæc remedia ab *illo loco*, cui applicata sunt, *aërem* fugent & dispellant, quod *vacuum* deinde aër cum humoribus mixtus ab *intra supplere* fingitur, pingitur, creditur & supponitur; missis hisce traditionibus, quæ nullo modo *solidè* ad corpus *vivum* applicari possunt, notamus, quod remediorum *Attrahentium* applicationem, major humorum *affluxus* & congestio sequatur: hæc *affusio* vero humorum ad talem *circumscriptam* regionem pertingere haud posset, ni *ab intra* per proportionatos motus & quidem *congestorios* dirigeretur: hæ *particulares* humorum *restrictiones* habent etiam suas *singulares* causas; quando itaque *naturæ* in aliqua parte *molestum* aut adversum aut *noxium* quiddam offertur, tunc pro *aptitudine* partium illud objectum nunc citius, nunc tardius removet, *abigit* & expellit, aut si hæc *remotio* succedere non potest, ad *eundem locum* ab *intra* humores copiosius advehit & *congerit*, quibuscum vel *noxium* illius objecti *effectum* infringere & *hebetare*, vel *molestum* minuere & *temperare* contendit: nunc vero de *Attrahentibus* remediis sciendum est, quod vel *acria salina*, *sulphurea*, *resinosa* sint, vel *tenacia*, quæ utraque *sensui*, ad *vitale* negotium necessario, *adversa* & inimica existunt, id quod tanto magis de *acribus* valet: reliqua vero *tenacia*, spissa, resinosa, picea, dum adeo *firmiter* cuti *impacta* sunt, omnino *molestiam* creant, ut propterea *ad eundem* locum sanguis copiosius *congeratur*, cujus congestionis non alius *scopus* est, ac *natura* alias per ejusmodi congestorias commotiones alieni objecti *promotionem in alia loca*, aut *emotionem è toto corpore* urget: quo præcipue illa *personalis sensibilitas* referenda est, dum quidam homines facile *in cute* offendi possunt, sie haben eine zärtliche Haut, ut vix quicquam *superficiem* corporis contingere debeat, quin mox eo *copiosior* humorum affluxus transeat: & hac etiam ratione *Attrahentia* remedia *inflammationem* provocare, vel si *motus* inflammatorius ad inducendam *suppurationem* insufficiens fuerit, eundem *eo usque* excitare possunt, quo *maturationis* effectus consequatur: Plura hac vice in hoc *Specimine* addere non placet, quare filum abrumpimus, ne limites transgrediamur: Deo denique humillimas gratias reddimus, quod benedictione sua ad præsentis dissertationis commendationem nobis adsistere voluerit, quem etiam devotissima mente rogamus, quo hanc tractationem eo usque secundet, ut ipsius gloriam & medicæ veritatis ulteriorem confirmationem adjuvet atque promoveat.

(o)